

LUNDS
UNIVERSITET

Pedagogiska institutionen
Box 199, 221 00 Lund

Kurs: PED 460
Magisteruppsats, 20 poäng
61-80 poäng
2002-03-26

HUR KAN MAN PÅVERKA STUDIEAVHOPP?

Exemplet Lunds universitet

Viktoria Villén

Handledare:
Ulf Torper

Lunds Universitet
Pedagogiska institutionen

ABSTRACT

Arbetets art: Magisteruppsats i pedagogik

Sidantal: 43

Titel: HUR KAN MAN PÅVERKA STUDIEAVHOPP?
Exemplet Lunds universitet

Författare: Viktoria Villén

Handledare: Ulf Torper

Datum: 2002-04-15

Bakgrund: Under senare år är det många studenter som inte fullföljer sin utbildning. Dagens kunskapssamhälle kräver att universiteten producerar fler färdigutbildade, samtidigt som de måste hålla en hög kvalitet. Hur förhåller sig Lunds universitet till detta och vad gör man för att studenterna ska fullfölja sin utbildning.

Syfte: Syftet är att ta reda på vad Lunds universitet gör för motverka att studenter hoppar av påbörjad utbildning. Dessutom syftar den till att kunna lämna ett förslag till hur den högre utbildningen ska utformas, enligt en sammanställning av de utsagor som intervjupersonerna ger och de teorier och undersökningar jag studerat.

Metod: Åtta djupintervjuer har genomförts med anställda vid Lunds universitet. Dessutom har e-brev används, främst från studievägledare på Lunds universitet.

Resultat: LTH har påbörjat ett fruktbart arbete för att motverka studieavhopp. De har utformat en arbetsmodell med förstärkt studievägledningen, format ett stort och välorganiserat introduktionsprogram, utvecklat olika slags stödundervisning etc. Tittar man på övriga universitetet, har arbetet med att reducera studieavhopp precis påbörjats. Mångfaldsgruppens förslag till målsättningar för Lunds universitet är ett exempel, ett annat är ett fåtal mindre undersökningar, som påbörjats eller gjorts, med syfte att ta reda på orsakerna till studenternas avhopp. Dock har universitetet en lång väg kvar att gå för att vända trenden med alltför många studieavhopp. Jag presenterar därför några förslag till hur man bör gå till väga för att motverka studieavhopp; Man bör anslå mer resurser och stärka studievägledningen. Ändra attityderna gentemot studenterna - respektera och hjälpa dem. Målsättningen bör vara att alla studenter ska bli sedda och få en introduktion och en fadder. Satsa resurser i början av utbildningen. Undervisningsgrupperna bör vara mindre. Vid rekrytering till universitet, bör man satsa på att ge en så rättvis bild av utbildningarna som möjligt. Alla institutioner bör göra kursutvärderingar och redovisa dessa för studenterna. Man bör se problemet med studentavhopp ur ett helhetsperspektiv.

Nyckelord: studieavhopp, studenter, universitetet, genomströmning

1. INNEHÅLLSFÖRTECKNING

ABSTRACT

1. INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	2
2. INLEDNING.....	5
3. SYFTE.....	6
3.1 AVGRÄNSNING	
4. STYRDOKUMENT.....	7
4.1 HÖGSKOLELAGEN	
4.2 MÅNGFALDSUTREDNINGEN	
4.3 MER PENGAR TILL ÖKAD KVALITET	
4.4 HÖGSKOLEVERKETS KVALITETSBEDÖMNING	
4.5 REKRYTERING	
5. REDOVISNING AV KUNSKAPSLÄGET.....	9
5.1 INFORMATIONSSINSAMLING	
5.2 VILKA ÄR DAGENS STUDERANDE?	
5.3 ATTITYDER TILL STUDIEMISSLYCKANDE	
5.4 VAD ÄR STUDIEAVHOPP OCH GENOMSTRÖMNING	
5.5 ORSAKER TILL STUDIEAVHOPP	
5.5.1 INDIVIDUELLA FÖRUTSÄTTNINGAR	
5.5.1.1 <u>Studiemotiv och studiekapacitet</u>	

5.5.1.2	<u>Studenternas bakgrund</u>	
5.5.2	INSTITUTIONELLA FÖRHÅLLANDEN	
5.5.3	UTOMINSTITUTIONELLA FÖRHÅLLANDEN	
5.6	ETT HELHETSPERSPEKTIV	
5.7	SAMMANFATTNING	
6.	LUNDS UNIVERSITET.....	17
6.1	ARBETE MED ATT ÖKA MÅNGFALDEN	
6.2	UTVÄRDERINGSSENHETEN	
6.3	KVALITETSRÅDET	
7.	DEN EMPIRISKA STUDIEN.....	19
7.1	KVALITATIV METOD	
7.2	UTFORMNING AV INTERVJUFRÅGOR	
7.3	VAL AV INTERVJUPERSONER	
7.4	KORT PRESENTATION AV INTERVJUPERSONERNA	
7.5	TILLVÄGAGÅNGSSÄTT VID INTERVJUER	
7.6	BEARBETNING AV INTERVJUUTSKRIFTER	
8.	RESULTAT.....	23
8.1	STUDENTSERVICE	
8.2	MÅNGFALDSGRUPPEN	
8.3	TEKNISKA HÖGSKOLAN (LTH)	
8.3.1	SUPPLEMENT INSTRUCTION (SI) – MENTORPROGRAMMET	

8.3.2	VIDEOBASED SUPPLEMENT INSTRUCTION (VSI)	
8.3.3	INTERVJU MED LEIF BRYNGFORS	
8.4	MATEMATISKA NATURVETENSKAPLIGA FAK.	
8.5	JURIDISKA FAKULTETEN	
8.6	SAMHÄLLSVETENSKAPLIGA FAKULTETEN	
8.7	MEDICINSKA FAKULTETEN	
8.8	HUMANISTISKA FAKULTETEN	
9.	RESULTATDISKUSSION.....	35
9.1	PROBLEMET MED STUDIEAVHOPP	
9.2	REKRYTERING	
9.3	ATT BLI SEDD	
9.4	STUDIEVÄGLEDNING	
9.5	SOCIAL ANPASSNING	
9.6	UNDERVISNING	
9.7	ETT HELHETSPERSPEKTIV	
9.8	SAMMANFATTNING	
10.	REFERENSER.....	41
10.1	ELEKTRONISKA REFERENSER	
10.2	ARTIKLAR	
	BILAGA	
	INTERVJUGUIDEN	

2. INLEDNING

I denna uppsats har jag tänkt ägna min uppmärksamhet åt vad Lunds universitet gör för att förebygga för att studenterna inte ska hoppa av påbörjad utbildning. Avhoppssproblematiken verkar vara ett ganska outforskat ämne och det finner jag märkligt eftersom vi i dag har vetskap om att den undervisning som bedrivs på universitetet inte passar alla. En nyligen gjord undersökning visar på att hälften av de som börjar på universitetet aldrig tar ut någon examen (Högskoleverket 2001:28). Detta måste ses som ett slöseri med samhällets resurser men även som ett individuellt slöseri. Detta problematiseras ytterligare av att dagens kunskapssamhälle kräver att den högre utbildningen producerar fler färdigutbildade studenter.

De som studerar vid högskola eller universitet idag är inte samma grupp som studerade där för tjugo år sedan. Numera är det en väldigt mångfacetterad och heterogen grupp. Detta beror på att universitetet tar in fler sökande medan det är en mindre andel som ansöker (Högskoleverket 2000:320). Dessutom är det lättare att komma in (Damm 2000). Detta gör att de studerande i många fall inte är lika väl förberedda, motiverade och vana att studera. Den högre utbildningen måste därför omformas om dessa studenter ska lyckas. Regeringen har därför anslagit pengar för att underlätta detta. Dessa ska gå till att utbilda lärarna och till att ta hand om utsatta grupper.

Låg examensfrekvens, många avhopp och långa studietider är några problem vid exempelvis juristutbildningarna visar en utvärdering gjord av Högskoleverket.

”Det är anmärkningsvärt att lärosätena har visat så lite intresse för att klarlägga skälen till problemen, säger universitetskansler Sigbrit Franke. Vi utgår från att de tar tag i det snarast.”
(Högskoleverket, 2000:1)

Efter att ha skrivit min kandidatuppsats om studenter från studieovana miljöer har jag fått upp ögonen för de studenter som inte känner sig som en del av universitetet. Den akademiska miljön och språket ter sig högtravande och svårförståligt och undervisningsformerna förlegade och likriktade. I den här uppsatsen kommer jag med hjälp av tidigare forskning och utredningar utröna vad dessa visat att den högre utbildningen borde göra för att minska avhopp och öka genomströmningen. Detta kommer sedan att jämföras med vad som i praktiken görs på Lunds universitet. Min förhoppning är att uppsatsen kommer att leda till ett förslag med riktlinjer hur universitetet bör förbättras för att de ska få så många framgångsrika studenter som möjligt. Jag hoppas även att min uppsats kommer ge viss hjälp åt de människor som utformar universitets- och högskoleutbildningar och åt dem som undervisar vid den högre utbildningen.

3. SYFTE

Syftet är att ta reda på vad Lunds universitet gör för motverka att studenter hoppar av påbörjad utbildning. Dessutom syftar den till att kunna lämna ett förslag till hur den högre utbildningen ska utformas, enligt en sammanställning av de utsagor som intervjupersonerna ger och de teorier och undersökningar jag studerat.

3.1 AVGRÄNSNING

Lunds universitet är en stor och komplicerad värld och organisation. Dessutom är denna organisation svåröverblickbar. Jag utger mig därför inte för att ge en heltäckande bild i denna fråga. Jag hoppas däremot på att kunna ge en någorlunda rättvis bild av detta högaktuella problem. Diskussionen kommer att utgå utifrån de med omsorg utvalda nyckelpersoner, vilka arbetar vid Lunds universitet, synvinklar och utifrån de rapporter och undersökningar jag läst. Uppsatsen kommer att färgas av mina egna och de utvalda nyckelpersoners föreförståelse, uppfattningar och åsikter.

4. STYRDOKUMENT

I det här avsnittet presenteras regler, förordningar och mål som avser att styra en verksamhet. I det här fallet är det styrdokument som har samröre med uppsatsens frågeställning och det kommer därför att hållas inom universitetsfären.

4.1 HÖGSKOLELAGEN

Den senaste högskolelagen (Högskolelagen SFS 1992:1413) innehåller inga direkta direktiv för hur universitet och högskola ska förhålla sig till avhoppssproblematiken. Dock finns det vissa förhållningspunkter om kvalité och studentinflytande som kan påverka problematiken.

4 § Verksamheten skall avpassas så att en hög kvalitet nås, såväl i utbildningen som i forskningen och det konstnärliga utvecklingsarbetet. De tillgängliga resurserna skall utnyttjas effektivt för att hålla en hög kvalitet i verksamheten. Kvalitetsarbetet är en gemensam angelägenhet för högskolornas personal och studenterna. Lag (2000:260)

4a § Studenterna skall ha rätt att utöva inflytande över utbildningen vid högskolorna. Högskolorna skall verka för att studenterna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen. Lag (2000:260)

4.2 MÅNGFALDSUTREDNINGEN

Genom ett beslut under 2000 bemyndigade regeringen chefen för utbildningsdepartementet att tillkalla en särskild utredare med uppgift att kartlägga den pedagogiska utvecklingen och förnyelsearbetet inom högskola och universitet. Denna utredning skulle även utmynta i ett antal förslag som syftar att stödja den pedagogiska utvecklingen (SOU 2001:13). Utredningen kan också ses som en fördjupning av den tidigare utredningen som gjorts om förbättringar av universitetet (SOU 2000:47).

De slutsatser som drogs i utredning, gjord 2001, angående sårbara grupper, ställer universitetet inför nya utmaningar men också erbjuder nya möjligheter som kan berika utbildningen och forskningen. Genom denna berikning kommer kvaliteten att öka i verksamheten vid den högre utbildningen. Utredningen ansåg också att om universitet berikas med en högre andel nya grupper, därmed kommer spegla samhället på ett bättre sätt. Detta ställer också högre krav på den högre utbildningen. Exempel på detta är att universitetet bör förändra målen och höja studenters och lärares pedagogiska kompetens. Man bör också informera och hålla bättre kontakt med gymnasieskolorna så att övergången mellan gymnasieskola och universitet går smidigare och så att de blivande studenterna får en bättre inblick över vad som förväntas av dem på högskolan (SOU 2001:13).

Utredningen lade fram ett antal förslag som syftar till att studenter ska få bättre förutsättningar att genomföra sina studier.

- En frivillig introducerande termin med allmän eller specifik inriktning eller/och en förstärkt studievägledning med särskilda mentorer som följer studenterna under det första året.
- Friare antagning. En temporär behörighet bör kunna ges till personer som utan att uppfylla formella behörighetskrav annat än i svenska och engelska söker sig till en

introduktionsutbildning. Den temporära behörigheten bör kunna omvandlas till allmän efter avklarad 20-poängskurs.

- I den pedagogiska kompetensutvecklingen för lärare och övrig universitetspersonal, bör det ingå moment som tar upp de förändrade förutsättningarna.
- Lärosäten bör bygga upp nätverk för att gemensamt utveckla modeller för rekrytering av nya grupper till högskolan och för att utveckla pedagogik som tar hänsyn till studenter med särskilda behov eller svårigheter.
- Utredningen föreslår också att det bör avsättas öronmärkta pengar för att dessa förslag ska kunna genomföras (ibid.).

4.3 MER PENGAR TILL ÖKAD KVALITET

I september 2001 fick universitet och högskola extra anslag från regeringen för att uppnå höjd kvalitet. Framst ska pengarna gå till grundutbildningen. Lunds universitet får ett extra anslag på 11,3 miljoner kronor under 2002, och lika mycket under 2003. Höjningen av resurserna möjliggör fler undervisningstimmar, i mindre grupper och med fler lärare (www.regeringen.se 2001-10-01).

"Resurstillskottet blir betydelsefullt i arbetet för att utveckla utbildningens kvalitet och för att öka högskolans mångfald. I den öppna högskolan kombineras krav på hög kvalitet och en bred rekrytering. Resurstillskottet ger även universitet och högskolor förutsättningar att ge den nödvändiga pedagogiska förnyelsen kraft" (ibid.).

Parallellt med den stora utbyggnaden av högskolan, sjsätts också ett nytt kvalitetsutvärderingssystem där alla kurser och utbildningar kvalitetsutvärderas minst var sjätte år (ibid.).

4.4 HÖGSKOLEVERKETS KVALITETSBEDÖMNING

Att universitetet håller en hög kvalitet och lyssnar på studenterna gör givetvis att studenterna trivs bättre. Detta kan påverka om man sedan väljer att hoppa av universitetet eller stanna kvar. Vid en granskning och bedömning av Lunds universitet som Högskoleverket gjort fick bedömargruppen ett positivt intryck av det övergripande kvalitetsarbetet vid Lunds universitet. Dock ville de bl.a. rekommendera att universitetet informerar studenterna om vad som händer med de synpunkter och frågor som tagits upp i kursutvärderingar. Dessutom ville de även att universitetet skulle vidareutveckla verksamheten med mentorskap (Högskoleverket, 1997:23).

4.5 REKRYTERING

Under november månad 2001 fattades ett beslut om att förstärka rekryteringen till Lunds universitet. Tre huvudområden för rekryteringsarbetet anges: information och marknadsföring, breddad rekrytering av studenter från studieovana miljöer samt studentmottagandet och särskilt stöd till nybörjarstudenter.

En särskild rekryteringsgrupp utses och pengar anslås (rektors beslut, 2001-11-01).

5. REDOVISNING AV KUNSKAPSLÄGET

5.1 INFORMATIONSSINSAMLING

För att hitta litteratur till ämnet som valts började jag söka i samkatalogen i bibliotekssökmotorerna Lovisa och Libris. Sökorden jag utgick ifrån var: misslyckande, skolframgång, studieresultat, avbryta, universitet, drop out, studieavbrott, avhopp och mötet. På detta fick jag en hel del träffar som jag bestämde mig för att titta närmare på. Jag försökte hitta ny och aktuell litteratur, i den mån det fanns tillgång till detta, och sedan inriktade jag mig på svensk litteratur som hade relevans för ämnet jag valt. Tyvärr fann jag den svenska litteraturen i ämnet förvånande knapphändig. Forskning inriktade sig främst på vad som orsakat studieavhoppet, och stannade därvid, och mindre på vad för åtgärder den högre utbildningen borde vidta för att minska avhoppet. Internationellt finns däremot endel studier, främst Tinto och Yorke. Jag tilltalades av Tintos teorier, mycket beroende på att de berörde vad universitet och högskola bör göra för att förebygga att studenter hoppar av.

Jag fick dessutom litteraturtips genom de undersökningar jag funnit med hjälp av ovan nämnda sökord, när jag tittade i respektive referenslista. En annan informationskälla var Internet. Här sökte jag på Högskoleverkets hemsida (www.hsv.se) och kontaktade dem också per e-post. Denna hemsida besökte jag sedan flertalet gånger eftersom det publicerades nya rapporter under arbetets gång. Jag besökte även Statistiska centralbyråns hemsida, (www.scb.se) och hittade en del fruktbar bakgrundsinformation och skrev även ett e-brev till dem. En arbetande på Statistiska centralbyrån svarade, med nyheten att de precis avslutat en statistisk undersökning av intresse för mig. Jag besökte även regeringens hemsida (www.regeringen.se). Jag använde mig också av information som fanns på Lunds universitets hemsida (www.lu.se) samt på Lunds universitets utvärderingsenhets hemsida (www.evaluat.lu.se). Jag använde och besökte ovan nämnda hemsidor flitigt.

5.2 VILKA ÄR DAGENS STUDERANDE

Dagens studerande är en heterogen grupp med skiftande erfarenhet. Det finns knappt 300 000 studenter i grundutbildningen vid universitet och högskolor i Sverige. De är mellan 16 och 80 år gamla. Mer än hälften är över 24 år och mer än var fjärde är över 29. I en internationell jämförelse har Sverige få unga studenter och relativt många äldre. (Högskoleverket 2001:26).

Många studerande har gjort avbrott i studierna. Man byter studieinriktning, man gör kortare eller längre studieuppehåll, eller man återkommer till högskolan några år efter examen för fortsatta studier eller för att läsa något nytt (ibid.).

Ungefär 30 procent av alla studenter har minst en förälder som är högre tjänstemän eller fri yrkesutövare med akademiker yrke. Femtio procent har föräldrar som är tjänstemän på mellannivå, eller företagare och 20 procent är barn till arbetare. Hälften av alla studenter är förstagenerationsstudenter, dvs. de tillhör den första generationen i sin familj som läser på högskolenivå. Dessutom är cirka åtta procent födda utanför Sverige och tjugo procent har minst en förälder som född i utlandet (ibid.).

I en stor undersökning som Högskoleverket nyligen har gjort, fann man att de flesta studenter är nöjda med sin utbildningssituation. Mest nöjda var studenterna med förhållanden som inte direkt beror på hur utbildningen är organiserad (dvs. utbildningens innehåll). De var mest

kritiska mot undervisningen och minst nöjd med den service man fick i samband med studierna. Högskoleverkets tolkning av svaren på undersökningen var att svenska universitet och högskolor, ur studentens synvinkel, är bäst på att tillhandahålla hjälpmedel. Man är någorlunda bra på att organisera och planera för studiernas genomförande men man är sämre på personligt engagemang för de studerande (ibid.).

5.2.1 HUR MÅNGA TAR UT EXAMEN?

De senaste årens utbyggnad av högskola och universitet har medfört att studiemisslyckanden ökat. Samtidigt som antalet nybörjare vid den högre utbildningen ökat från 50 000 till 70 000 under 1990-talet så har antalet som avlägger sin första examen endast ökat från 25 000 till 32 000. Hälften av alla som börjar studera vid universitet och högskolor tar aldrig examen. En fjärdedel av studenterna har mindre än ett års utbildning bakom sig när de slutar och cirka sex procent tar aldrig några poäng över huvudtaget. Detta framgår av en studie som Högskoleverket har genomfört i samarbete med Statistiska centralbyrån (Högskoleverket 2001:28).

Siffror från Statistiska centralbyrån med högskolenybörjare från 1993/94 visar att mer än hälften inte tagit ut någon examen intill dags dato. Totalt var det 61 600 personer som påbörjade en högskoleutbildning under det läsåret. Av dem hade 27 500 (dvs. 45 procent) tagit ut någon form av examen och ytterligare 9 300 (dvs. 15 procent) som uppnått minst 75 procent av poängen på den påbörjade utbildningen (www.scb.se, 01-09-18).

Resultaten antyder att det finns många studiemisslyckanden bakom de senaste årens höga nybörjartal, men rapporten visar också att många av de studenter som inte avlägger examen har flera års utbildning bakom sig när de lämnar högskolan. Ändå har två tredjedelar av dem som började studera läsåret 1993/94 har avlagt examen eller tagit ut minst 120 poäng, vilket motsvarar tre års heltidsstudier. Resultaten är genomgående bättre för kvinnor än för män - kvinnorna tar oftare examen och samlar fler poäng. Studien visar också att rörligheten mellan högskolor och mellan olika utbildningar är stor. Det innebär att många studenter utnyttjar möjligheten att byta lärosäte eller utbildning för att så småningom hitta rätt i systemet. Efter ett år finns bara 60 procent kvar på den högskola där de började studera. 10 procent har börjat på någon annan högskola, medan 30 procent har avbrutit studierna tillfälligt eller permanent (Högskoleverket 2001:28).

För Lund visar siffrorna att 65,2 procent av studenterna som började under 1993/94 har en examen eller minst 120 högskolepoäng. Det är 36,3 som tar examen i Lund och 5,2 procent vid ett annat lärosäte och 41,5 procent som inte tagit ut någon examen alls. Hela 21,3 procent har mellan 0-39 poäng, 7,7 procent 40-79 poäng och 5,9 procent 80-119 poäng. Undersökningen bygger på uppgift om 6227 studenter av 6750 möjliga (ibid.).

5.3 ATTITYDER TILL STUDIEMISSLYCKANDE

Under det sena 1970-talet gjorde Hackman och Taber en omfattande studie som visade att en av svårigheterna rör kriteriefrågan vad gäller studiemisslyckande eller framgång. Studien är gjord vid ett amerikanskt college där man problematiserat begreppen genom att de antar att det är betydligt mer komplext och mångdimensionellt än vad tidigare forskning visat. De försöker närma sig begreppen genom att låta medlemmar i kolleget välja ut två studenter de ansåg vara misslyckade, respektive två de ansåg vara framgångsrika, under ett begränsat antal år. Resultaten visade att det inom en och samma collegemiljö var möjligt att identifiera olika förekommande mönster eller modeller för studiemisslyckande. Vid en kategorisering av

studenterna utifrån de olika modellerna fann man att de uppvisade stora skillnader med avseende på bakgrundsvariabler (Hackman & Taber 1979).

En liknande studie gjordes i Sverige. Denna gång intervjuade man studenter för att få en bild av vad de ansåg vara studieframgång och studiemisslyckande. Det var uppenbart lättare för studenterna att beskriva en misslyckad student än en framgångsrik. Att inte lyckas uppfylla sina egna mål med utbildningen var något som många ansåg som ett misslyckande. Att inte ta studierna på allvar, sätta fritiden först och att inte klara tentorna efter upprepade försök. Vid intervjuerna frågades även studenterna vad de tror kunde vara orsak till att man hoppat av en utbildning. Här visar flertalet av svaren att utbildningen inte motsvarat förväntningarna och bristande intresse för utbildningen hos den avhoppade. Andra orsaker som nämns är jobb, försämrad hälsa samt förändrad familjsituation (Andersson & Grysell 1992).

Studieframgång beskrivs som något man kan uppnå oberoende av kön, geografiskt ursprung och tidigare utbildning. Receptet är klara mål, vara motiverad och kunna utöva självdisciplin samt att besitta kunskaper och färdigheter i studieteknik. Hur man når studieframgång och vilka egenskaper som krävs för att lyckas förefaller klart. Det visade sig däremot vara svårare att precisera begreppet studieframgång. Där tenderade deras kommentarer att bli vaga och allmänna (ibid.).

5.4 VAD ÄR STUDIEAVHOPP OCH GENOMSTRÖMNING?

Efter att ha läst in mig på föregående forskning har jag funnit olika begrepp för det jag i denna uppsats kommer kalla *studieavhopp*. Studieavbrott, studieuppehåll, studieförsening, studieeftersläpning, kursavbrott samt den amerikanska termen student drop out är ord som använts i dessa rapporter och undersökningar. Eftersom det är omöjligt att säga om studenten kommer att återuppta sina studier, kan man heller inte veta om det är ett permanent studieavhopp. Det enda man egentligen kan vara säker på är att studenten hoppat av och att denne inte har någon intention att återuppta avhoppade studierna vid avhoppningstillfället. Det är detta jag tar fasta på.

Begreppet studieavhopp kan därför ses som ett samlingsbegrepp för alla termerna. Detta betyder inget annat än att studenten har hoppat av en universitets- eller högskoleutbildning/kurs och att denne inte har någon intention att återuppta avhoppade studier vid avhoppningstillfället.

Ett annat begrepp som är starkt knutet till avhopp är *genomströmning*. Detta kan ses som en spegel av avhopp. Eftersom det kommer att figurera vid flera tillfällen i uppsatsen kommer jag även att definiera det.

Genomströmning innebär andelen som går igenom (klarar av) en viss utbildning. Definitionssvårigheten gäller ofta vad man menar med att gå igenom: gäller det de poäng man registrerat sig på, hela kurser eller hela utbildningar? Ibland begränsar man det hela till att se inom vilken tid. Dvs. hur många av de som påbörjade kurs XX/utbildning YY som inom terminen/efter XX terminer blivit klara - alternativt tagit examen (www.scb.se, 02-02-28).

5.5 ORSAKER TILL AVHOPP

Tidigare forskning, gällande avhopp från den högre utbildningen, visar att detta är ett mycket komplext problem (Aurell 2001, Tinto 1993, Hede & Wikander 1990, Holmström &

Wikander 1977, Bäckström 1993, Apelgren 1994, Hackman & Taber 1979). Bland annat pekar man på att förklaringarna står att finna i såväl samhälleliga fenomen, som i utbildningens struktur och innehåll, som hos de enskilda studenterna.

Vid flera av de svenska undersökningar (Apelgren 1994, Wester 1995, Hede & Wikander 1990, Bäckström 1993) jag tittat på har man använt sig av en modell som Hackman och Taber (1979) konstruerade under det sena 70-talet. De använde följande tre förklaringsfaktorer för studieavhopp:

- *Individuella förutsättningar*, så som: bakgrund, studiemotiv och studiekapacitet.
- *Institutionella förhållanden*, exempelvis: mål med utbildningen, innehåll, undervisningen och institutionellt klimat.
- *Utominstitutionella förhållanden*, den studerandes ekonomiska förutsättningar, boende, arbete och fritid.

Ofta är orsaken till ett studieavhopp en kombination av flera orsaker som berör flera av dessa grundvariabler (Apelgren 1994, Aurell 2001, Tinto 1993, Hackman & Taber 1979, Hede & Wikander 1990). För att behandla dessa orsaker och de åtgärder, som angivits för att förebygga avhopp, har jag valt att ta upp dem under överskrifter som följer Hackman och Tabers modell.

5.5.1 INDIVIDUELLA FÖRUTSÄTTNINGAR

De individuella förutsättningarna har visat sig vara den huvudsakliga orsaken till att många studenter hoppar av sin utbildning. Det är oftast individen själv som väljer att avbryta sina studier. Vid totala akademiska misslyckanden kan det bero på ointresse eller för höga akademiska krav. De individuella förutsättningarna genomsyrar därmed samtliga förklaringsfaktorerna eftersom det är individens personlighet och tidigare erfarenheter som påverkar uppfattningen av studierna och studiemiljön (Yorke 1999, Aurell 2001, Tinto 1993, Wikander 1973, Apelgren 1994, Bäckström 1985).

5.5.1.1 Studiemotiv och studiekapacitet

Ett ogenomtänkt val av utbildning är ofta ett av det vanligaste skälet till avhopp. Många hoppar av för att de vill läsa något annat och för att den utbildning de läst helt enkelt inte passar dem (Yorke 1999, Wikander 1973, Apelgren 1994, Tinto 1993, Bäckström 1985). Mantz Yorke har nyligen gjort en stor undersökning i England med nära 2500 studenter. Denna visar på att det vanligaste skälet till avhopp är felval av utbildningsområde. Hela 39 % anger detta som ett av huvudskälen (Yorke 1999).

Ett val grundar sig på olika förväntningar och föreställningar om en utbildning. Om förväntningarna och föreställningarna visar sig vara realistiska är det större chans för att valet stämmer överens med de individuella förutsättningarna och att studenten stannar på utbildningen. Därför är det viktigt att den högre utbildningen ger information som är så realistisk som möjligt och som speglar vad utbildningen verkligen handlar om till studenterna (Tinto 1993). Högskolebroschyrerna som skickas ut till gymnasiestuderande borde vara mera realistiska och mindre likna resebroschyrer eller reklam (Yorke 1999). Det skulle motverka felval. Dock kan ett felval vara ett led i den personliga utvecklingen i vissa fall och behöver

därför inte alltid vara negativt (Tinto 1993, Yorke 1999). Dessutom borde det finnas möjlighet till mer vägledning innan man påbörjar den högre utbildningen (Yorke 1999).

Brister i den egna studieinsatsen är en annan vanlig orsak till avhopp (Wikander 1973, Apelgren 1994, Bäckström 1985, Yorke 1999). I den tidigare nämnda engelska undersökningen var det 38 procent av de undersökta som angav att detta var en bidragande orsak till studieavhopp (Yorke 1999). Tinto menar att motivationen förstärks av tydliga mål och intentioner och att det egentligen inte spelar någon roll om intentionerna med utbildningen är yrkesmässiga eller kunskapsmässiga. Målen i sig påverkar studenternas inställning att fullfölja utbildningen eller ej. Det är viktigt att studenten är motiverad och att hon är villig att lägga ner tid och energi för att klara utbildningen både akademiskt och socialt. Saknas viljan finns det stor risk att studenten hoppar av. Det krävs därför att studenten känner att valet av utbildning är genuint och att denne inte känner sig tvingad (Tinto 1993). Det är bara ett fåtal som hoppar av sin akademiska utbildning för att förvärvsarbeta istället (Wikander 1973, Apelgren 1994, Bäckström 1985, Yorke 1999).

Det är dock inget ovanligt att studenter har oklara mål och att dessa förändras under utbildningens gång. De nyantagna studenternas osäkerhet ökar under de första två åren och de studenter som trodde sig vara säkra på att de valt rätt har också ändrat sig. Tinto anser att detta är en del i den personliga utvecklingen och att det inte alltid bör ses som en orsak till avhopp, att veta vad man inte vill kan vara ett steg på vägen. Dock kan detta vara riskabelt om studenten inte kan specificera sina val och mål under en längre tid och att detta därför leder till ett avhopp (Tinto 1993).

En undersökning visar att de som kommit in på universitetet med hjälp av höga betyg mer sällan misslyckas än de som kommit in med hjälp av högskoleprovet. De som kommit in med hjälp av högskoleprovet har också en lägre ambitionsnivå, vilket de också hade då de studerade på gymnasiet. Författaren till undersökningen framhåller dock att de personer som kommit in med hjälp av högskoleprovet inte ger intryck av att leva något slags dagsläneliv. Utan de är seriösa personer vars inställning till akademiska studier inte följer det traditionella mönstret (Wester 1993).

5.5.1.2 Studenternas bakgrund

Egenskaper som kön och social bakgrund skapar de sociala och intellektuella normer som påverkar individens föreställning och uppfattning vid val av eller avståndstagande från högre studier. Den studerandes bakgrund vad gäller icke eller akademiska hemförhållandens påverkan på avhopp är en intressant orsak eftersom studenternas sociala bakgrund påverkar deras utbildningsval och möjlighet att lyckas vid universitetet. Det har ju bevisats att studenter från icke akademiska hemförhållanden kan ha det svårare att genomgå en högre utbildning. Detta kan bero på det akademiska språk som regerar vid universitetet, brist på ekonomiska resurser, anpassningsvårigheter samt bristande hjälp och förståelse hemifrån. Forskningsfältet är dock stort och kunskapen svårfångad. I all sin komplexitet har frågan om "börd och framgång" fortfarande både ett teoretiskt och ett i allra högsta grad praktiskt intresse. Hur den sociala bakgrunden än må definieras förefaller det som om den har en klar och tydlig genomslagskraft för studenters prestationer (Hallerdt 1995, Trondman 1994, Trondsen & Villén 2001).

Flera svenska undersökningar visar att avhoppet ökade ju äldre studenterna var vid antagningstillfället (Bäckström 1993, Apelgren 1994, Hede & Wikander, 1990). Vid en

undersökning på Läkarlinjen i Uppsala visade det sig att i gruppen över 35 år var andelen avhopp mer än fördubblad jämfört med den yngsta gruppen (Bäckström 1993).

Vilken gymnasieutbildning/program studenten gått har också visat sig påverka avhoppsfrekvensen (Eklundh 1988, Apelgren 1994). I Apelgrens undersökning, på matematisk-naturvetenskaplig linje vid Uppsala universitet, visade det sig att en mycket hög andel av de som hoppade av saknade naturvetenskapligt/tekniskt utbildningsbakgrund (Apelgren 1994).

5.5.2 INSTITUTIONELLA FÖRHÅLLANDEN

Tinto hävdar att det är mycket viktigt att studenten anpassar sig *både* akademiskt och socialt. Eftersom alla studenter är olika, reagerar de också olika på exempelvis en känsla av anpassningssvårighet. Detta beror också på situationen och dennes personliga erfarenhet. Tidiga avhopp kan vara tecken på anpassningssvårigheter och då har institutionen ett stort ansvar (1993).

På de mindre och kortare utbildningarna är kontakten ofta bättre mellan den studerande och läraren. Även om detta inte innebär bättre studieresultat (mätt i godkända kurser eller poäng) så kan det tolkas som att man inte avbryter lika snabbt som på de utbildningar som har fler studerande och längre utbildning (Eklundh 1988, Wikander 1973). Social integration kan leda till en närmare relation till kursare och personal, vilket kan stärka studentens identitetsuppfattning. Att få den nya studenten att engagera sig i studentlivet, gör att de lättare integreras in i studentlivet. Denna samhörighet kan i sin tur göra att osäkra studenter fortsätter utbildningen (Tinto 1993, Wester 1995).

Dålig information, otillräckligt med stöd och råd samt bristande intresse från lärare och studievägledare var några orsaker till avhopp. I flera undersökningar har de avhoppade studenterna angivit att utbildningen upplevdes som för stel och bred och att studenten inte visste vad den ledde till (Apelgren 1994, Bäckström 1985, Wikander 1973, Aurell 2000). Här krävs det en mera skraddarsydd utbildning för att förhindra avhopp (Tinto 1993).

Större undervisningstäthet är en annan faktor som efterlyses i svenska undersökningar och som också anges som en delorsak till avhopp (Holmström & Wikander, 1977). Arbetsformer och organisation av utbildningarna finns också med som bidragande orsaker. Här vill flera studenter ha någon form av PBL (Problem Baserat Lärande) (Holmström & Wikander 1977, Bäckström 1985, Aurell 2001, Yorke 1999). Storföreläsningar är en undervisningsform som sparar både pengar och resurser men som har visat sig ge föga kontakt mellan institutionen och studenten. Studenterna behöver en personlig kontakt med professorer och lektorer. Smågrupper i undervisningssammanhang är ju inte direkt någon nyhet (Tinto 1993). Kontakten med institutionerna har visat sig vara viktig. Institutionen bör vara öppen, hjälpsam och ställa upp för att förebygga att studenten inte hoppar av utbildningen. Det är därför viktigt att det finns flera olika personer som studenterna kan vända sig till och som är villiga att ge råd och hjälp. Dessa kan vara studievägledare, mentorer eller faddrar. Studievägledning är av högsta vikt och bör erbjudas till alla nybörjarstudenter eftersom dessa i många fall är osäkra och saknar mål och riktlinjer. Det är också bra om uppföljning sker längre fram i utbildningen eftersom en students inställning ofta ändras. Detta borde också ligga i den högre utbildningens intresse att ta del av studenternas åsikter (Tinto 1993). Kursutvärderingar är en form där institutionen kan ta del av studenternas viktiga åsikter; för studenterna *har* många åsikter. Studenterna måste vara delaktiga och ha en möjlighet att påverka utbildningen. Det är givetvis viktigt att institutionen tar till sig studenternas åsikter och att så många som möjligt får ta del av dessa, så att det verkligen kan ske en förändring (Aurell 2001, Tinto 1993).

5.5.3 UTOMINSTITUTIONELLA FÖRHÅLLANDEN

En undersökning om studenters hälsa visar att universitets och högskolestuderandes sjukdomsbild inte skiljer sig från den normala inom det åldersskikt som de tillhör. Sjukdom eller ohälsa kan därför inte ses som någon huvudsaklig anledning till avhopp (Eriksson & Larsson 1986).

Universitetet och högskolan är ingen skyddad värld utan studenterna blir påverkade av yttre faktorer som familj, vänner, arbete och andra externa åtaganden. Hur mycket en individ påverkas av omgivningen beror mycket på individens inställning till utbildningen och den studiesociala miljön och därefter på de externa faktorernas inställning till utbildningen. Externa faktorer så som familj, vänner eller arbetskamrater kan avråda eller uppmuntra. En arbetsmarknad där man inte behöver vara högskoleutbildad kan göra att studenter hoppar av trots att de trivs på utbildningen. Plötsliga förändringar, ekonomiskt eller inom familjen kan också orsaka och påverka avhopp (Tinto 1993).

Vuxna, invandrare och utbytesstudenter har i många fall svårare att integreras både socialt och akademiskt. Denna grupp påverkas mer av de yttre faktorerna. Därför är det positivt om det finns någon grupp eller organisation som kan hjälpa och vägleda sådana minoritetsgrupper (Tinto 1993). Halvfartsstuderande och studenter som inte finns med under en kurs början, kan också ha svårare att integreras och komma med i gemenskapen (Tinto 1993, Yorke 1999).

Kvinnor avbryter i allmänhet sina studier tidigare än män, detta kan bero på att de frivilligt avbryter. Dvs. kvinnor avbryter innan de gått så långt att de blir tvungna att avbryta pga. exempelvis brist på studiemedel eller när det är helt omöjligt att hämta in de poäng som krävs för att slutföra utbildningen. Män avbryter senare, vilket kan tyda på att de inte klarar av sina studier (Tinto 1993, Apelgren 1994, Bäckström 1993). Det har också visat sig att kvinnor är mer styrda av sociala relationer och att de oftare avbryter pga. familjeskäl. Männen är mera yrkesstyrda och deltar ofta i något som anknyter till det kommande yrket. Dessutom får de oftare stöd ifrån familjen (Tinto 1993).

5.6 ETT HELHETSPERSPEKTIV

Att de institutionella förhållandena påverkar avhoppet är det ingen tvekan om (Aurell 2001, Apelgren 1994, Tinto 1993, Hede & Wikander 1990, Wikander 1973, Holmström & Wikander 1977, Norrbom 1977, Patriksson 1974, Yorke 1999) men vad det tvistas om är hur *stor* inverkan de har. Några hävdar att det inte är den huvudsakliga orsaken till avhopp och att man därför kan bry sig mindre om problemet (Holmström & Wikander 1977, Hede & Wikander, Bäckström 1985) medan andra hävdar att det är den viktigaste faktorn eftersom det inverkar på studenternas motivation. Dessutom är det här det är viktigt för utbildningsansvariga att uppmärksamma problemen som uppenbarligen finns, eftersom det är främst här de har möjlighet att påverka (Tinto 1993, Patriksson 1974, Aurell 1987, Norrbom 1977).

Mot denna bakgrund är det viktigt att se problemet ur ett *helhetsperspektiv* eftersom studentavhopp är ett mycket komplext problem vad gäller orsakssamband. Studieavhopp är ett resultat av en komplex verklighet (Tinto 1993, Aurell 2001, Patriksson 1974). Tinto har skapat en modell för att förklara denna komplexa verklighet ur ett helhetsperspektiv där man tar hänsyn till ett stort antal faktorer. Modellen ser universitet som ett miniatyransamhälle bestående av olika interaktiva sociala och akademiska grupper och subkulturer. Det sociala och akademiska systemet påverkar individens inställning och motivation. Den visar att stor vikt måste läggas vid det sociala och akademiska systemet inom institutionerna, dvs. den formella

och informella miljön som påverkar studenten (Tinto 1993). Det finns sällan en orsak till avbrott och lika sällan en lösning. Studenterna måste både integreras socialt och akademiskt för att de ska fullfölja sina studier (Tinto 1993, Aurell 2001, Patriksson 1974). Det är en mängd olika skäl bakom studieavhopp och därför finns det behov av djupare analys av problemen.

5.7 SAMMANFATTNING

De utominstitutionella orsakerna till studieavhopp är varierande, komplicerade och mångfacetterade. Dock finns det väldigt lite institutionerna kan göra för att ändra på dessa orsakars påverkan på studentavhopp, även om det hjälper att veta orsakerna för att kunna ta itu med problemen. Vad gäller de institutionella förhållandena kan det här vara lättare för institutionerna att påverka studenterna till att inte hoppa av. Därför är det här man i första hand borde arbeta mera för att förebygga. Social integration med kursare och universitetets personal har visat sig vara viktigt. Liksom att kontakten med personalen är av högsta vikt, samt att dessa bör ge mer stöd, råd och information. Studievägledningen är en funktion som visat sig vara betydelsefull, dessutom bör någon form av faddrar finnas eftersom det är bra om det finns flera personer studenterna kan vända sig till. Institutionerna bör göra uppföljning av studenterna. Detta kan göras i form av kursutvärderingar och/eller med ett besök hos studievägledaren. Det viktiga är att man tar hänsyn till studenternas åsikter. Undervisningen bör utformas så att det finns möjlighet att skapa kontakt mellan lärare och elev, detta kan innebära PBL och/eller undervisning i smågrupper.

Inom ramen för de individuella förutsättningarna har ett ogenomtänkt val av utbildning visat sig vara en av den vanligaste orsaken till avhopp. Därför är det viktigt att den information och det ansökningsmaterial som universitetet tillhandahåller är så realistisk som möjligt. Dessutom bör studievägledning även här finnas för att guida de presumtiva studenterna rätt. Utbildningarna bör också sträva efter att framhäva tydliga mål, eftersom det visat sig att detta stärker motivationen hos studenterna. Framförallt bör man se problemet ur ett helhetsperspektiv - det finns sällan en orsak till avbrott och lika sällan en lösning

6. LUNDS UNIVERSITET

Att få reda på vad Lunds universitet gör för att förebygga att studenter inte hoppar av, visade sig vara svårt. Här har man inte någon klart utformad plan eller någon samordnare för detta ännu, utan det sköts ute på respektive institution/program. Främst är det studievägledarna som jobbar med detta. Detta beror nog mycket på att det är ett nyligen uppmärksammat problem på universitetssidan. Dessutom är ju universitetet en stor organisation som det är svårt att få överblick över.

6.1 ARBETE MED ATT ÖKA MÅNGFALDEN

En arbetsgrupp har för universitetets räkning under året tagit fram ett förslag till mångfaldsarbete inom universitetet. Bland annat innebär detta förslag om ökat stöd i form av en introduktionskurs till högskolestudier, språkverkstad och fadderverksamhet. Gruppen vill också låta gymnasie- och grundskoleelever praktisera och göra studiebesök på universitetets institutioner. Dessutom ska lärare och institutionspersonal vara observanta på enskilda studenters behov och följa upp de studenter som hoppar av i förtid (intervju med rektor Boel Flodgren i Lundagård, nr 8, 2001).

Detta mångfaldsarbete vidrör alltså därmed hur universitetet bör förebygga att studentavhopp sker. Nyligen lämnade mångfaldsgruppen en remiss till rektor som jag tagit del av. Denna gav förslag som direkt har samröre med min frågeställning:

- Samtliga studenter skall ha en reell möjlighet att framgångsrikt bedriva sina studier och bemötas med respekt
- Uppbyggnad av mentors-/fadderverksamhet
- En frivillig kurs i introduktion till högskolestudier 20 p skall erbjudas. Den närmare utformningen av denna måste utredas vidare.
- Pedagogiska arbetsformer och examinationsformer skall ses över av Universitetspedagogiskt centrum, i syfte att underlätta studier för studenter med särskilda behov.
- Institutionerna skall bedriva aktiv uppföljning av de studenter som hoppar av sina studier i förtid.
- Lärarna uppmuntras att vara observanta på enskilda studenters behov i studiesituationen.
- Institutionerna skall ansvara för att alla studenter inom grundutbildningen och forskarutbildningen får en god introduktion (Arbetsgruppen för mångfald, 2001-05-30).

6.2 UTVÄRDERINGSENHETEN

Utvärderingsenheten ger konsultstöd och medverkar i utvärdering av verksamhetens kvalitet inom universitetet och i samarbete med andra universitet och högskolor. Utvärderingsenheten fungerar bl.a. som sekretariat till universitetets kvalitetsråd. Enheten svarar också för uppföljning och dokumentation av data om universitetets verksamhet. Till uppgifterna hör att

följa den internationella utvecklingen inom området och att förmedla kontakter och information (www.evaluat.lu.se, 01-11-19).

Utvärderingsenheten på Lunds universitet gjorde nyligen en undersökning som kallas Mötet med Lunds universitet. Man skickade ut enkäter till alla förstaårsstudenter vid Lunds universitet. Enkäten handlade om mötet med universitetet. Här ställdes frågor om hur studenterna trivdes, det sociala klimatet på universitetet och hur man upplevde att studera. Dessutom ställdes en fråga om man fortfarande studerade. Om man inte gjorde detta, ställdes en fråga om anledningen till att man hade hoppat av (Utvärderingsenheten, 2001).

6.3 KVALITETSRÅDET

Vid Lunds universitet finns sedan den 1 juli 1994 ett kvalitetsråd som är rådgivande organ till rektor. Kvalitetsrådet har i uppgift att samordna uppföljning och vidareutveckling och lämna förslag om åtgärder. Rådet medverkar också i självvärderingen av universitetets kvalitetsarbete samt i planeringen av Högskoleverkets utvärdering av detta. De ska varje år avlägga rapport till rektor. I kvalitetsrådet ingår representanter från universitetet i form av universitetsanställda och två studenter (www.lu.se 01-11-19).

7. DEN EMPIRISKA STUDIEN

När det gäller avhopsproblematiken och forskning kring detta har jag under detta arbete upptäckt att det finns väldigt lite tillgänglig information och forskning kring detta. Man vet att problemet finns men man vet mindre om hur man ska åtgärda det. Dessutom är det svårt att få tag på information om vad institutionerna gör för att minska avhopp. Svårigheten att få tag i information kan ses som en av förklaringarna till att jag gjort den här studien.

7.1 KVALITATIV METOD

I denna studie har jag valt att använda mig av *kvalitativ metod*, och i det här fallet *djupinterjuver*. Jag har försökt att hålla en närhet till intervjupersonerna i undersökningen, detta för att försöka se problemet inifrån. Genom detta hoppas jag på att det skapas en djupare och mer fullständig uppfattning om det som jag valt att undersöka. Detta betyder att undersökningen präglas till stor del av mig själv. Kvalitativ forskning syftar ju till att få en bättre förståelse av utvalda faktorer (Holme, m.fl., 1997).

När undersökningen har gjorts har det skett genom direkta möten, ansikte mot ansikte, med intervjupersonerna. Detta för att ge en grogrund för social närhet och tillit mellan mig och de personer jag intervjuat. Jag har därför fått ta del av personernas vardag och därigenom fått en hel del information utöver om jag inte skulle ha träffade dem. Det är mycket viktigt att en sanningsenlig och riktig återgivning av det som sker ges. För att detta ska möjliggöras har jag lagt stor vikt vid att vara neutral och objektiv. Mina intervjuutskrifter har därför varit så detaljerad som möjligt med t.ex. handlingar, aktiviteter och dylikt, detta för att förståelsen, av de förhållanden som jag undersökt, ska bli så tydlig som möjligt. Jag har också valt att ta upp direkta citat, eftersom det visar individens eget uttryckssätt (Holme m.fl.1997, Wallén 1993)

Då intervjuerna gjordes, bandades allting som sades. Detta skedde av rent praktiska skäl och för att jag ansåg det som det bästa sättet att fånga in så mycket information som möjligt. Efter bandupptagning har utskriften av intervjun gjorts så snart som möjligt, vilket möjliggör att kommentarer kan skrivas medan de är färska i minnet. Intervjuerna skrevs ut så nära talspråket som möjligt (Wallén, 1993).

7.2 UTFORMNING AV INTERVJUFRÅGOR

När jag läste in mig på tidigare forskning så antecknade jag hela tiden lämpliga frågor, dels de som använts i föregående forskning och dels frågor som jag kom på under läsandets gång. Detta betyder att jag hade ganska mycket att ta av när jag började med det första utkastet till intervjuguiden. Guiden syftade till att bli semistrukturerad, att vara som hjälp när jag ställde frågor till intervjupersonerna, inte som en mall. Eftersom alla mina intervjupersoner är arbetande vid Lunds universitetet och i många fall väl insatta i det problem jag undersöker, ansåg jag inte att jag använde, svåra eller främmande ord eller fackuttryck. Jag tänkte dock på att inte använda mig av negationer, förutsatta frågor, ledande frågor och att frågorna inte skulle bli för långa (Patel & Davidsson, 1991).

Jag lät sedan guiden ligga ett par dagar för att titta på den igen när jag fått lite distans till det jag skrivit. Efter detta gjordes en revidering av den preliminära intervjuguiden. En hel del frågor togs bort och en del tillkom. Jag valde att utgå ifrån vissa teman; mötet med den högre utbildningen, åtgärder, studieavhopp och den högre utbildningen i stort. Inom dessa teman

formulerade jag frågor om rekrytering, undervisning, examinationsformer och kursutvärderingar eftersom det visat sig vara saker som påverkar studieavhopp. Också stödåtgärder, studievägledning, introduktion, social- och akademisk integration var aspekter som visat sig vara viktiga i de undersökningar jag läst och som jag därför formulerade frågor kring. Dessa frågor följdes till viss del under intervjuerna, dock behövdes inte alla frågor ställas eftersom svar på en del av dem gavs spontant. Intervjufrågorna eller intervjuguiden, utformades inte standardiserat, detta för att det inte skulle bli för stor styrning från min sida. Jag ville att de intervjuade skulle styra samtalet i hög grad. Man kan se min intervjuguide (se bilaga) som en slags manual som jag inte följde slaviskt, utan den var som en handledning så att de områden jag ville undersöka täcktes av samtalet. Under intervjuens gång kan det ju ofta dyka upp idéer och tankar som leder till att punkter i manualen fördjupas (Wallén, 1993, Holme, m.fl., 1997).

7.3 VAL AV INTERVJUPERSONER

Ett av det svåraste momenten med den här uppsatsen var att hitta intervjupersoner. Min intention var att hitta så kallade "nyckelpersoner" dvs. personer som vet mycket om vad som händer på universitetet eller på de fakulteter där de arbetar. Dessutom fick de gärna ha någon slags koppling till arbete med avhopparproblematiken. Eftersom universitets- och högskolevärlden är en stor, överskådbar och hierarkisk organisation som ser ut på vitt skilda sätt beroende på vem man frågar eller vilka "glasögon" man har på sig var detta knepigt och krävde en hel del efterforskning. Jag bestämde att en person per fakultet, chefen för studentservice samt ordföranden för arbetsgruppen för mångfaldsarbetet vore en lämplig utgångspunkt. Varje person valdes ut med största omsorg, jag rådfrågade många, målet var givetvis att få så mycket matnyttig och rättvisande information som möjligt.

För att få ytterligare lite "gratis" information, e-postade jag ut en fråga till merparten av alla studievägledarna vid Lunds universitet och tekniska högskolan. Här frågade jag dessa om de visste vad som gjordes för att förebygga att studenterna skulle hoppa av. Jag skickade även ut några påminnelser till dessa. Tyvärr fick jag väldigt få svar här och de jag fick var ofta kortfattade. Jag tror inte detta beror på att de är ointresserade av mitt uppsatsämne, utan snarare tror jag att det kan bero på att studievägledarna får mycket e-post och att de har ont om tid.

7.4 KORT PRESENTATION AV INTERVJUPERSONERNA

Här följer en kort presentation av de nyckelpersoner jag valt att intervjua.

Lars André började 1979 som ekonomichef för Samhällsvetenskapligt fakultet på Lunds universitet. Han jobbade där fram till 1995 då han blev biträdande enhetschef på studerandeenheten där han höll på med ekonomi och personal. 1998 började han som chef för studentservice, som ansvarar för studieinformation och studievägledning på Lunds universitet. Sanimir Resic utbildade sig i Lund inom historieämnet och har även doktorerat inom ämnet med inriktning på maskulinitet och genusvetenskap. Han har undervisat på Högskolan i Kristianstad, Campus Helsingborg, vid Lunds universitet samt tillbringat en tid på University of California USA. Under 2001 blev han ombedd, av Lunds universitets rektor, att leda gruppen som skulle ta fram ett förslag till en mångfaldsplan.

Leif Bryngfors jobbar idag på LTH:s kansli som samordnare för deras, Student Success Program. Han är också chef för LTH:s utbildningsservice. Leif är utbildad socionom och jobbade från början som kurator innan jobbet på LTH där han började 1985. På de Matematiska naturvetenskapliga fakulteten valde jag att intervjua Eva Åkesson som är studierektor på kemiska institutionen. Hon började vid Lunds universitet 1996 då hon fick en särskild forskartjänst från vetenskapsrådet. Under 2000 fick hon en halvtidstjänst som studierektor. Eva har nyligen påbörjat en uppföljande undersökning med studenter som hoppat av sin utbildning.

Vid den juridiska fakulteten är Birgitta Ljungberg-Bergman studievägledare. Hon har arbetat där länge och känner väl till verksamheten. Hon har en juridisk kandidatexamen bakom sig och har undervisat på fakulteten. I dagsläget har Birgitta en 75 procentig studievägledartjänst. På den samhällsvetenskapliga fakulteten intervjuade jag Peter Eklundh som är studievägledare för statsvetenskapliga institutionen och på politices magisterutbildningen. Han har tjänstgjort där på heltid sedan 1971. Peter har en filosofie kandidatexamen i samhällsvetenskap. Kontinuerligt under hela perioden som studievägledare har han arbetat med utvärdering av utbildningar. I egenskap av studievägledare och lärare har han sedan 1977 aktivt medverkat i planeringen av ämneslärar- och syoutbildningarna vid Lunds universitet och andra pedagogiska projekt. Han har också varit amanuens, högskoleadjunkt, lektor, byråsekreterare och arbetat för UHÄ.

Lena Sandberg är studievägledare på medicinska fakulteten. Hon började jobba här 1989 och har sedan 1992 också en tjänst som sekreterare i nämnden för läkarutbildningen. Studievägledningen är en heltidstjänst. Hon har en filosofie kandidatexamen i arkeologi i botten men har skolat om sig till studievägledare. På de humanistiska fakulteten valde jag att intervjua Birgitta Armgard som är studievägledare vid litteraturvetenskapliga institutionen. Hon kom till Lunds universitet 1959 och studerade till gymnasielärare, detta blev hon klar med 1965. Under 1969-72 var Birgitta anställd som amanuens (detta betyder att man forskar, har andra arbetsuppgifter och en del undervisning) på forskarseminariet vid litteraturvetenskapliga institutionen. När hon avslutat denna tjänstgöring började hon som studievägledare vid samma institution där hon fortfarande tjänstgör. Idag arbetar hon även som mentor för studievägledarna dvs. ordnar utbildningar och fortbildningar för dessa. Birgitta har dessutom gjort och medverkat till att flera undersökningar gjorts vid universitetet.

7.5 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT VID INTERVJUER

Jag började med att kontakta intervjupersonerna jag valt ut per telefon eller per e-post, för att bestämma tid och plats. Alla de kontaktade var väl medvetna om att de ställde upp frivilligt och vad det var vi skulle prata om vid intervjutillfället. De tillfrågades också om jag kunde bilda intervjuerna och detta hade ingen av intervjupersonerna något att invända mot. När jag kontaktade dem var jag noga med att bestämma en plats som kändes bekväm och hemtam för dem. Detta för att intervjupersonerna skulle känna sig trygga i situationen. De fick i alla åtta fallen bestämma vilken plats och vilken tid som kändes bäst för dem att utföra intervjuerna på, detta för att de inte skulle känna sig pressade eller stressade. Alla intervjupersoner valde sitt eget arbetsrum (Holme, m.fl.1997, Wallén 1993).

Intervjuerna utfördes med hjälp av intervjuguiden, som jag tidigare beskrivit, men jag höll mig väldigt fritt till dessa frågor - denna var mest till en hjälp för mig så att jag inte glömde att fråga något. Alla intervjuerna utfördes under väldigt avslappnade former och respondenterna verkade inspirerade av frågorna jag ställde. Dock såg inte alla intervjuer likadana ut, utan

frågornas ordning och på vilket sätt de ställdes varierade. Ibland ställde jag kompletterande frågor till respondenterna för att de skulle förtydliga det de sagt, om jag ansåg att något behövde förtydligas. Jag var mycket flexibel vid intervjuerna, vilket betyder att jag ändrade frågornas ordning, ibland tog bort vissa frågor som intervjuobjektet redan svarat på och ställde följdfrågor under intervjuens gång. Detta krävde att jag var observant och koncentrerad (Holme, m.fl.1997).

Min intention var att få intervjupersonerna själva att prata så mycket som möjligt och att jag själv skulle lägga mig i så lite som möjligt och förhålla mig neutral till frågorna. Detta för att de inte skulle påverkas av vad jag tyckte eller kände om det vi pratade om. Innan jag avslutade intervjuerna frågade jag om de ville tillägga något. Efter att bandspelaren stängts av informerade jag dem att de gärna fick kontakta mig om de hade något att tillägga samt om jag fick göra det samma om jag ville fråga något ytterligare eller något behövdes förtydligas. Detta ställde de sig i alla fallen positiva till. Flertalet av intervjuobjekten bad om att få läsa intervjun när den blivit utskrivet, givetvis fick de detta. Flera frågade efter att få läsa uppsatsen när det blivit färdig. Detta mycket på grund av intresse för de ämnen jag valt att skriva om.

7.6 BEARBETNING AV INTERVJUUTSKRIFTER

När bearbetning av intervjuutskrifter sker, bör ett antal kriterier tas i beaktande innan analysen av materialet tar vid. Nyckelordet är att tolka. Detta kan ha olika meningar, men betyder att den som intervjuar har ofullständig information som denne vill forma till en helhet. Tolkaren kan även tas fasta på innebörder i kroppsspråk, tonfall, situationer och samtalsformer. Tolkningen gäller innebörder i samtalet, genom att inordna detta i tidigare kunskap skapas förståelse, vilket leder till förmåga att tolka ett större sammanhang. En situation kan uppfattas på skilda sätt. Likväl kan avsändare och mottagare tolka texten olika. Personen som intervjuar använder sig själv som ”instrument” och det är därför viktigt med god självkunskap samt självreflektion (Wallén, 1993).

Efter att jag skrivit ut intervjuerna och efter att de respondenter som velat läsa igenom dem gjort det och givit sitt godkännande började jag bearbeta dem. Jag började att läsa igenom mina utskrifter, därefter tog jag bort det som jag ansåg vara ointressant för min frågeställning. Jag sammanfattade sedan varje intervjuutskrift, vilket fick utgöra råmaterial för mitt resultat. Utsagor som jag fann speciellt intressanta eller som var representativa, markerade jag för att använda som citat.

8. RESULTAT

I resultatdelen presenteras resultatet av de intervjuer jag gjort med de av mig utvalda nyckelpersoner för varje fakultet, mångfaldsgruppen och studentservice (se sidan 20-21). Dessutom innehåller resultatet även de relevanta e-post svar jag fått av arbetande på Lunds universitet.

8.1 STUDENTSERVICE

På studentservice svarar de för generell studievägledning, dvs. studievägledning som inte är ämnesvägledning. De tar hand om blivande studenter som är rådvilla om vad de vill bli och de studenter som börjat på universitetet men hamnat på fel utbildning. Studentservice jobbar också med information till omvärlden, om vad Lunds universitet har att erbjuda och utbildningsbeskrivningar för varje ämne och program (intervju med Lars André, 2002-02-06).

Det är inte vår uppgift att marknadsföra och rekrytera i den konventionella betydelsen som man lägger i de här begreppen. Vår uppgift är att informera och att få studenterna att känna sig trygga i sig själva och i sina egna val. Och också att fånga upp budskap från studenter och blivande studenter på vilka punkter som vi inte lever upp till det. Vi måste ju leva upp till deras krav men också till våra egna krav. Många krav som vi ställer idag i diverse strategiska planer, är ju bara vackra ord som står på en hylla och samlar damm utan att omsättas i praktiken (ibid.).

Studentservice uppgift är att ge så bra beslutsunderlag som möjligt en de presumtiva studenterna. Framförallt är det gymnasister och KOMVUX studenter de vänder sig till. Man syftar till att ge en lättsmält, lättförståelig information med vardagsspråk och en beskrivning av vad man kan förvänta sig av Lunds universitet. Dock måste studentservice få resurser så att de kan ta hand om de studenter som hamnat fel. I dagsläget har de 2,75 tjänster studievägledning. Jämför man detta med andra stora universitet i Sverige har studentservice hälften eller mindre än hälften av de centrala studievägledartjänster som andra har. Bemanningen är otillräcklig om man ser till de behov som finns. Det är många som man inte har möjlighet att ta hand om och detta är ett jätteproblem (ibid.).

Sedan det andra, som är universitetets uppgift, och inte vår. När de kommer in vid Lunds universitet måste de bli väldigt väl omhändertagna och där är man väldigt dåliga. Det finns ganska mycket undersökningar gjorda på sista tiden om när det är studenter hoppar av. Det är ju i början de hoppar av, jag tror att det är 25 % som hoppar av den första terminen och det är ju naturligtvis katastrofalt. Endel av dem kanske hoppar av för att de inte hamnade på sitt första hands val, men det finns säkert en hel del som hoppar av för att deras förväntningar inte alls infriades. Alltså inte stämde överens med, ska vi säga, det åtagande som de trodde att universitetet hade gjort. Och där måste framförallt institutionerna, fånga in de här studenterna på ett tidigare stadium (ibid.).

Ledningsgruppen för studerandeenheten har fört en diskussion om det finns någon möjlighet att via LADOK sortera ut de studenter som inte presterar något och ge dessa listor till studievägledarna på institutionerna. Studievägledarna skulle då kunna kontakta studenter som hoppat av och fråga dem varför de inte presterat något och vad man brustit i. Tidigare har man ju inte förstått att studieavhopp varit ett problem för universitet utan snarare bara ett problem för den enskilde studenten (ibid.).

Nu ska man inte dra alla över en kam men alldeles för många tycker att det här är vårt område, det här är vårt revir och de som vill komma hit för att förkovra sig får komma hit på våra villkor. Det är inte ju inte det, det handlar om utan uppdraget är egentligen det motsatta, det kommer att antal ungdomar hit som vill förkovra sig, vår uppgift är att ge dem det de vill ha för att kunna dels; få den utbildning de behöver inför framtiden och dels förnya utbildningen och forskningen (ibid.).

Vad gäller studentmottagandet måste detta förbättras. Denna förbättring vet institutionerna hur den ska gå till. Man måste sedan sätta in mer undervisning till nybörjarstudenterna och fånga upp dem på ett tidigt stadium om de har problem. Desto senare ett studieavhopp sker desto svårare blir det att lösa problemet. Dessutom blir det personliga misslyckandet större och den samhällsekonomiska förlusten (ibid.).

8.2 MÅNGFALDSGRUPPEN

Här intervjuade jag mångfaldsutredningens ordförande, Sanimir Resic. Denne börjar med att tala om hur han ser på att bredda rekryteringen på högskolan och universitetet.

I och med regeringens proposition, den öppna högskolan, så har man ju lagt väldigt stort fokus vid breddad rekrytering. I den här retoriken om att öppna dörrar och öppna högskolan, har jag själv varit en av dem som varnat om att vi missar helheten och fokuserar för mycket vid det här med rekrytering och öppna dörrar och fler studenter in. Då kan vi inte tex. erbjuda ett värdigt välkomnande, vi kan inte heller visa på en god genomströmning och även mottagande därefter. Så blir rekryteringen i sista hand en flopp. Jag märker nu i ledningen att man adopterat i alla fall en del av den här varningen att vi måste fokusera lika mycket på genomströmningen som på rekryteringen. Hålla kriterier och kvalitet men samtidigt göra det mera tillgängligt. Tex. borde vi hålla språkservice och collegeår för dem som har problem med detta. Jag ser det definitivt som en viktig uppgift att vi inte missar den röda tråden och helheten (intervju med Sanimir Resic, 2001-12-03).

Att studievägledarna jobbar effektivt och inte ger fel information till de blivande studenterna anser han vara viktigt. Här jobbar de för att studievägledningen ska få mer resurser, detta speciellt till den centrala studievägledningen. Studievägledarna är nyckelpersoner i det här arbetet (ibid.).

Ett problem är bemötandet av studenterna. På många av fakulteten bemöts studenterna ganska ovärdigt när de är i kontakt med universitetets personal. Detta är en katastrof.

Man arbetar ju med människor och då måste man sätta lämpliga för att ta emot människor. Jag har gjort några stickkontroller, för att se om det var som när jag själv studerade, på fyra institutioner. Och bemötandet var fortfarande under all kritik. Detta är för jävligt rent ut sagt att bemöta människor som dessa gör. Kommer man då från tex. en studieovan miljö - osäker, och ser på universitet som något stort och ogenomträngligt med mycket pondus och prestige, så kan detta vara rätt avgörande om man möts sisådär ett par tre gånger (ibid.).

En annan sak som fakulteten bör göra är att undersöka varför studenterna hoppar av. Detta har en del av fakulteten redan börjat göra så smått. En icke obligatorisk collegetermin med platsgaranti är något som är väldigt viktigt. Denna ska fungera som en bro mellan gymnasieskolan och högskolan. Den ska finnas till för de som behöver den och institutionerna bör vara inblandade på olika sätt så att terminen hänger ihop med övriga universitetet och blir

en naturlig överbyggnad där i mellan. Den absolut bästa rekryteringsgrunden man kan ha är nöjda studenter och god genomströmning (ibid.).

Sverige har som en nation, en bild av att man ska ha femtio procent av varje generation på högskola innan man fyller tjugofem. Och det är denna typ av målsättning som finns i bakgrunden det får man inte glömma. Där kan jag tycka att det kan bli lite skevt eftersom detta handlar om någon slags statistik tävlan mellan OECD länderna snarare än någonting annat. Och å andra sidan vill jag faktiskt försvara detta med att vi lever faktiskt i det kommunikations och kunskapssamhälle som vi faktiskt gör. Då bör vi se över detta (ibid.).

Vad gäller undervisningsformerna på universitetet är flexibilitet nyckelordet, att man blandar traditionell och nydanande undervisning. Det kommer också bli mer och mer så, i och med att det kommer nytt blod in på universitetet, generationsklyftan är en stor del av problemet. De "nya" lärarna har ofta bättre kontakt med sina elever (ibid.).

Det är viktigt att vi gör något åt det opersonliga på högskolan och vid universitetet. De måste jobba mera med att höra av sig till studenterna och etablera en personlig kontakt - det sociala är viktigt (ibid.).

8.3 TEKNISKA FAKULTETEN (LTH)

Lunds tekniska högskola har de senaste åren uppmärksammat problemet med studentavhopp. Detta kan bero på att de mer eller mindre blivit tvungna att se problemet. Eftersom det blir fler och fler studenter på LTH så har gruppen också visat sig bli mer heterogen. Därför krävs det att LTH blir mera flexibelt för att studenter med behov av hjälp identifieras så tidigt i utbildningen som möjligt. Målet för LTH är nu att 75 procent av förstaårstudenterna ska lyckas (Bryngfors & Barmen 2000).

För att försöka mildra dessa problem har programledningar, lärare, studievägledare m.fl. på LTH under de senaste fem åren arbetat med olika insatser för att underlätta övergången från gymnasie- till högskolestudier. En grundidé har varit att framhäva en kontinuerlig process från rekrytering och antagning över introduktion till utbildningen och så småningom till examen. Det går troligen inte att nöja sig med *en* åtgärd och därför har LTH valt att angripa detta från ett antal håll. Detta med stor inspiration från Vincent Tinto (ibid.).

Nollningen eller introduktionsdagarna är ett annat känt och uppskattat fenomen på LTH. Den går ut på att nybörjarstudenterna ska lära känna varandra samt att svetsa samman gruppen. I början av den så kallade, nolleperioden, delas en enkät ut till alla studenter. Här ställs frågor om tex. varför de valt att läsa vid LTH. Detta görs för att LTH skall kunna ha inblick i vad det är för grupp av studenter de har att göra med. Mentorprogrammet (SI) och VSI (se nedan) är andra hjälpmedel som utformats för att ta hand om förstaårsstudenterna (ibid.).

8.3.1 SUPPLEMENTAL INSTRUCTION (SI) - MENTORPROGRAMMET

Mentorerna är äldre studenter. Syftet är att vara till hjälp för de nya studenterna i deras självstudier. Förhoppningen är att flera studenter ska ägna mera tid åt sina studier samt klara sina tentamina. Mentorsammanslagningarna är upplagda som små studiegrupper där de äldre studenterna fungerar som förebilder och arbetar nära tillsammans med de nya studenterna. I grupperna diskuteras och bearbetas studenternas egna frågor med hjälp av föreläsningssanteckningar och kursböcker (Bryngfors & Bruzell-Nilsson 1998).

Mentorprogrammet syftar till att fler studenter kommer igång tidigt med sina självstudier och att de kommer bättre förberedda till föreläsningarna och övningar. Dessutom får studenterna ytterligare ett forum där de i grupp kan bearbeta och förstå kursinnehållet och därmed ha större chanser att klara tentamen. Förhoppningen är också att studenterna ska stimuleras att fortsätta arbeta i grupp (ibid.).

Mentorprogrammet är nog den mest synbara ändringen i LTH:s sätt att ta hand om nybörjarstudenterna. Man har lagt in supplement instruction vid så kallade riskkurser - kurser som av studenterna uppfattas som svårare. Det har givit goda resultat. Under 1996 på civilingenjörsutbildningarna var det 12 procent som klarade den första matematiktentamen, 40 procent gick inte ens upp på tentan och 48 procent klarade den inte. Året efter vidtogs åtgärder och siffrorna från 1998 visar ett betydligt mer positivt resultat - 64 procent klarade nu tentan, 11 procent gick inte upp och 29 procent misslyckades. Tilläggas bör att svårighetsgraden på matematiktentan är den samma 1996 och 1998 (Bryngfors 2001).

8.3.2 VIDEOBASED SUPPLEMENT INSTRUCTION (VSI)

Mekanikkursen på Väg- och vattenprogrammet vid LTH anses av många vara en riskkurs, detta beror mycket på att förkunskaperna varierar och att detta försvårar undervisningen. För att motverka detta har ett par årskullar studenter erbjudits en kort propedeutisk kurs enligt VSI. Detta innebär att utvald teori och övningar illustreras och spelas in på videofilm, den används sedan som ett interaktivt inlärningsmaterial. Fokus läggs på de begrepp och företeelser som är särskilt viktiga och som man samtidigt av erfarenhet vet upplevs som svåra. Videofilmen visas sedan för en grupp av 10-15 studenter. Närvarande är också en äldre student som har genomgått speciell träning i collaborative learning. Detta är samma pedagogiska metod som vid SI. Det finns under visandet av bandet inlagda stopp och studenterna kan också stoppa bandet. Detta gör det möjligt för studenterna att ställa frågor och för den äldre studenten att ge förklaringar (Austrell m.fl. 2001).

Andelen av nybörjarstudenterna med godkänt resultat i mekanik har ökat med tio procent sedan VSI-kursen genomförts - detta utan att kraven för att bli godkänd har ändrats. Det har också skett en ökning av hur många förstaårsstudenter som överhuvudtaget försöker skriva tentan från 85 procent till nära 100 procent (ibid.).

8.3.3 INTERVJU MED LEIF BRYNGFORS

Eftersom felval är den vanligaste orsaken till avhopp frågade jag Leif Bryngfors vad de gör för att undvika detta.

Det är en av de absolut viktigaste bitarna i det här, att göra rätt från början är den mest optimala lösningen man kan ha på allt. Vi försöker vara tydliga i vår gymnasieinformation, vi försöker ta erfarenhet av det studenterna säger när de är här, samla våra erfarenheter av vad vi faktiskt vet av många års erfarenhet. Vi försöker också beskriva vad våra förväntningar är på dem. Vi får då tala om, alltså inte då bara skönmåla det, hur mycket tid de måste lägga ner. Det gäller att hitta rätt och ha en bra balans på sina studier och socialt liv. Vi använder oss mycket av äldre studenter eftersom det har visat sig vara det som fungerar bäst och det som uppfattas som mest trovärdigt (intervju med Leif Bryngfors, 2001-12-04)

När studenterna sedan börjar på utbildningen lägger de, på det tekniska fakulteten, mycket kraft på introduktionen. När det kommer en ny student till ett nytt system är det många variabler som ska samverka, alla måste samarbeta och vara engagerade för att de ska bli bra. De diskuterar vad de har för erfarenheter från föregående år, tidigt på våren och då börjar

också planeringen av höstens introduktion. Detta diskuteras på fakulteten, kåren, på respektive program och med studenterna. Vid introduktionen försöker de blanda det sociala och utbildning. Det är viktigt att hitta balansen mellan det sociala och utbildningen. Det är detta som är nyckeln för att studenten ska stanna kvar (ibid.).

Man kan inte bara förbättra och hjälpa studenterna med den ena delen för då faller det, den sociala integrationen är lika viktig som om att de ska gå bra för studenten studiemässigt (ibid.).

Här är de äldre studenterna väldigt viktiga. De har både faddrar och mentorer, där faddrarna mest står för den sociala biten och mentorerna mycket för studierna (ibid.).

Undervisningsformerna präglas av det traditionella sättet med storföreläsningar och mycket schemabunden tid. Ofta går studenterna från åtta på morgnen till klockan tre på eftermiddagen. Detta gäller speciellt de första kurserna på utbildningarna. Dock pågår det en förändringsdiskussion på det här området. Att det ofta är stora grupper vid föreläsningarna beror på att de på LTH inte har resurser till mindre. Traditionell undervisning kostar mindre. Examinationsformerna domineras av skriftliga tentamen och vissa inslag av inlämningsuppgifter och laborationsrapporter. Kursutvärderingar görs regelbundet och diskuteras av lärare och studenter. Kursutvärderingarna redovisas sedan för de studenter som är intresserade (ibid.).

Vad gäller studievägledning på fakulteten har man prioriterat och förstärkt denna. De har förstärkt det de kallar utbildningsservice. Bemötandet av studenter är en viktig del, speciellt om inte studenten riktigt vet vad den givit sig in på. Det är då denne blir osäker och då är det extra viktigt att man fångas upp snabbt. Studievägledningen håller uppföljningssamtal med i princip alla studenter, det ser lite olika ut på respektive program men alla har någon form av uppföljning. Detta för att etablera en kontakt och checka av hur det går (ibid.).

Detta är inte en mans arbete utan vi försökte att få så många som möjligt engagerade i detta. En sak är ju det är med att bli sedd, identifiering och det lägger vi väldigt så stor vikt som möjligt vid detta. Vi konstaterade då att vi visste väldigt lite om våra studenter. Vi gjorde därför en enkät. För att ge oss en bild av våra studenter. Vad de känner, tycker, deras förväntningar, vad de är oroliga för etc. Detta är ju ett sätt att skapa kunskap om hur gruppen ser ut. Vi försöker dessutom sprida ut detta material så mycket som möjligt bland personalen. Dilemmat med våra kurser i början är ju att de är stora. Om lärarna upptäcker att det går dåligt för någon (eller mentorerna) kan dessa kontakta studievägledarna som sedan tar kontakt med studenten för rådgivning. Det är viktigt att det finns en extra resurs förutom läraren som har väldigt mycket redan. Rekrytera är viktigt men det handlar inte bara att få dem hit utan att få dem att stanna kvar också. Bemötandet från personalen är en del av detta (ibid.).

Det bedrivs inte någon kontinuerlig uppföljning av studenter som hoppat av sina studier i förtid. Dock för de på LTH ett avregistreringssystem. Studenterna får helt enkelt lämna in en lapp när de hoppar av med lite information om varför de hoppat av, ny adress och liknande. Det finns andra angreppssätt på avhoppssproblematiken hävdar Bryngfors. Man kan istället titta på de studenter som det går bra för och använda dessa för att söka upp de som misslyckats. Detta kanske är ett bättre sätt än att ge sig in på avhoppssproblematikens tusentals variabler (ibid.).

Något som man skulle vilja förändra på fakulteten är att ha mera näringslivskontakt och mera kontakt med gymnasieskolorna. Detta borde de också strukturera lite bättre. Man måste vara beredd på nya frågor och nya studenter hela tiden, komma med nya angreppssätt och stödsystem. Det måste ses ur ett helhetsperspektiv och byggas in i hela systemet (ibid.).

Vad gäller att bredda rekryteringen och behålla kvalitén ser de på detta som en utmaning. Det kräver dock en hel del förändringar på många områden och man måste dessutom utveckla flera stödsystem för studenterna. Man saknar kompetens för att bredda rekryteringen och för att kunna ta emot invandrarestudenter och andra mindre traditionella grupper, på ett bra sätt (ibid.).

8.4 MATEMATISKA NATURVETENSKAPLIGA FAKULTETEN

Eva Åkesson berättade att de lägger stor vikt vid att ta reda på vad de blivande studenterna vill veta. Eftersom det visat sig att dessa helst vill ha information av nuvarande studenter om vad utbildningen leder till, har de infört detta. Här har man så kallade studentambassadörer som utbildas under ett par dagar för att informera blivande studenter på tex. mässor, seminarier, vid gymnasieinformation etc. Eva anser att detta fungerar väldigt bra och att dessa studenter blivit mycket duktiga (intervju med Eva Åkesson 01-12-06).

Vidare när studenterna sedan börjar på en av deras utbildningar har de i början på terminen sociala aktiviteter och instuderingsdagar. Hon skulle gärna se att dessa dagar blev mer utspridda över hela året, för att studenterna ska få stöd under en längre period och få längre tid på sig att ställa om sig till allt det nya som studierna medför. Ett problem med detta är dock att de resurser, de har idag, inte räcker till för att ta hand om alla studenter på bästa sätt. En annan lösning kanske kunde vara om de fick dubbelt så mycket pengar för nybörjarstudenterna (ibid.).

Undervisningsformerna är blandade, det förekommer både storföreläsningar, grupparbeten och laborationer. Laborationer i mindre grupper uppskattas av studenterna, mycket pga. att det ger en möjlighet för dem att lära känna varandra på ett naturligt och avslappnat sätt. Det blir mindre grupper ju längre man kommer i sin utbildning, detta är också beroende på vilka kurser man valt. Examinationsformerna är varierande men salstentamina utgör den övervägande delen. Ibland får studenterna ta med kurslitteratur vid tentamina (ibid.).

På kemiinstitutionen finns det en studievägledare. Nyckelordet för studievägledarens arbetsätt var öppna dörrar. Inga mottagningstider utan studenterna fick komma in när de kände att de behövde. Denna uppfattning om öppna dörrar bekräftades också ytterligare av Tomas Brage, studierektor i Fysik.

Vi satsar mycket på att ha en nära kontakt mellan studenter och lärare - våra kontor är lokaliserade mitt ibland lektionssalar och laboratorier. Vi har alltid en öppen dörr. Detta är praktiska åtgärder enligt idén att det gäller att få studenterna att känna sig sedda och välkomna (e-post 2001-11-05).

Det Eva flera gånger poängterade var att personalen på fakulteten borde ha mera tid till personlig kontakt med studenterna. En ganska enkel lösning som hon nämnde var att ha en gemensam cafeteria för både studenter och lärare. Detta skulle då bli en gemensam mötesplats där många av de onödiga problem som skapas idag skulle få en lösning på ett naturligt sätt.

Nyligen hade de dragit igång en undersökning med avhoppade studenter tillsammans med Karl-Axel Nilsson på utvärderingsenheten. Undersökningen utförs genom intervjuer telefonledes med de avhoppade studenterna, detta för att ta reda på orsaken till deras avhopp. Detta utfördes i dagsläget endast på kemiinstitutionen, men det verkade som att hela Matematiska naturvetenskapliga fakulteten var intresserade av att göra något liknande. Vidare hade de på kemi vid ett par tillfällen även ringt upp studenter vid missad tentamen för att prata igenom det och erbjuda hjälp i form av tex. personlig studieteknikhandledning (intervju med Eva Åkesson 01-12-06).

Jag fick också ett e-brev från en studievägledare på matematiska naturvetenskapliga fakulteten som skrev att hon tyckte att universitetet inte skulle lägga sig i varför studenter hoppar av och att studenterna borde ta mer ansvar själva:

”Istället för att prata om vad andra gör för studenter så tycker jag att det är dags att prata om vad studenterna själva gör. Många studenter lägger idag ner alldeles för lite tid på sina studier och det är inte alltid det går så bra då vilket sen lätt leder till otrivsel men kanske sig själv som sen ofta skylls på tex. lärarna. Universitetsstudier är trots allt fortfarande frivilligt och inget tvång och den som väljer att läsa på den nivån bör också klara av konsekvenserna av det. Idag är det fler som väljer att läsa på universitetet men det är kanske också så då att det är fler som inte tycker att de passar för det och som väljer att hoppa av därför att det finns andra saker att göra. Finns det någon anledning för universitetet att lägga sig i detta” (e-post 01-11-05).

En annan studievägledare på fakulteten verkade hålla med studievägledaren här ovan till viss del. Hon skrev att hon tyckte att studenterna ska få göra vad de vill och att det var deras fulla rätt, dock tillade hon att om studenten har problem med studierna hjälper de givetvis till (e-post 01-11-08).

8.5 JURIDISKA FAKULTETEN

För att informera blivande studenter har de bl.a. gymnasieinformation, skriftlig information och information över Internet. Här berättar de, för de potentiella studenterna, att det är en tuff utbildning som man måste ägna mycket tid åt. För att klara av detta måste man vara motiverad och ha ett genuint intresse för juridik, säger Birgitta Ljungberg-Bergman. Att man nu ska rekrytera studenter till universitetet är något som Birgitta ställer sig negativ till, eftersom detta liknar en reklamkampanj och ökar felvalen (intervju med Birgitta Ljungberg-Bergman, 2001-11-27).

För att studenterna ska välkomnas när de börjar vid deras utbildningar har de ett par introduktionsdagar med en del aktiviteter bl.a. rundvandring och information. Juridiska fakulteten ordnar inte fadderverksamhet själva utan det sköts av studentföreningen Juridiska föreningen. På den juridiska fakulteten har de dessutom mentorer, ungefär på samma sätt som mentorverksamheten på LTH. Vad gäller undervisningsformerna är det varierande, de har både gruppövningar och storföreläsningar. På de första delkurserna försöker de ha lärartätare undervisning och mindre grupper eftersom studenterna behöver mer hjälp. Mot slutet av utbildningen blir klasserna mindre igen när studenterna läser specialkurser. Examinationsformerna är ofta salstentor på tio eller tjugopoäng. Här får man många gånger ha böckerna med sig. De har också mindre examinationer under terminens gång i form av muntliga förhör, redovisningar, grupparbeten och inlämningsuppgifter (ibid.).

Studenter gör kursutvärdering dvs. svarar på ett för ändamålet fasställt formulär, detta är lika för alla studerande. Dessa redovisas vid en ämneskonferens där företrädare för ämnet och studentrepresentanter diskuterar utfallet av kursutvärderingen och eventuellt kommer överens om förändringar. I dagsläget görs inte någon uppföljning av avhoppade studenter (ibid.).

Vi försöker att få våra studenter att trivas genom bl.a. aktiviteter tillsammans med juridiska föreningen, vi har många sociala aktiviteter särskilt under termin ett. Studenter som söker upp oss kan vi ibland hänvisa till studenthälsan om problemet är t.ex. blyghet, svårt att tala i grupp, tentamensnerv mm. Även med vår miljö här på Juridicum försöker vi bygga upp gemenskap, det finns kafé, reception och bibliotek Det är inte alltid ett avhopp är ett misslyckande, särskilt inte i början av utbildningen (ibid.).

Jag frågade också om fakultetens personal uppmuntras till att vara observanta på studenternas enskilda behov. Här svarade Birgitta att hon nog tycker att det är så. Ofta är det lärarna som slår larm om det är någon som mår dåligt eller om det går dåligt för någon med studierna. Tyvärr har flera kvinnliga studenter problem med anorexi. Detta leder dock inte, i de allra flesta fallen, till avhopp utan till en sabbatstermin. Mår studenterna psykiskt dåligt skickas de till studenthälsan. De som blir underkända på första tentan blir inbjudna till studievägledningen för att diskutera och få råd om vad de gjort fel och vad som krävs. Här får de hjälp med vägledning och planering. De är ärlig mot dem och talar om att de måste studera hårt och flitigt för att klara utbildningen (ibid.).

Något som de skulle vilja ha mera resurser till är undervisning i extra svenska till de studenter som inte pratar perfekt. Detta blir extra påtagligt på de juridiska fakulteten eftersom språket är deras främsta verktyg. Dessutom ses detta som extra viktigt när det behövs fler juridikutbildade med utländsk bakgrund i Sverige (ibid.).

8.6 SAMHÄLLSVETENSKAPLIGA FAKULTETEN

Peter Eklundh berättar att de på de samhällsvetenskapliga fakulteten försöker beskriva vad deras utbildningar innebär och leder till på ett rimligt, rättvisande och korrekt sätt i sina informationsmaterial till de blivande studenterna. De har också gymnasieinformation och sedan är det många som kommer och pratar med studievägledarna innan de väljer utbildning. Dock kan det vara svårt att veta vad tex. statsvetenskap innebär innan man läst tjugo poäng, det är väldigt abstrakt (intervju med Peter Eklundh, 2001-11-26).

I dagsläget anordnar inte institutionerna på fakulteten någon aktivitet för att välkomna de nya studenterna, mycket för att det blivit stort och organisatoriskt med så många studenter som de har idag. Fakulteten organiserar inte själva någon fadderverksamhet men det finns en studentförening som heter LUPEF (Lunds Universitets Politiska och Ekonomiska Förening) som de sponsrar. Dessa ordnar konvent för de nya studenterna där dessa kan träffas. Den fadderverksamhet de ordnar, är bra. Därför finns det heller ingen anledning för fakulteten att lägga sig i (ibid.). På institutionen för informatik anordnar institutionen viss "inskolningsverksamhet" i form av grupparbeten, föreläsningar, välkomsttal och redovisningar där syftet är att lära känna institutionens personal och kurskamrater. Studentföreningen, LusyFör (Lunds universitets systemvetares förening), har pubafton och ordnar faddrar till de nya studenterna (e-post från studievägledare Bertil Harriman, 2001-11-28).

Undervisningsformerna på fakulteten är väldigt varierande. På 1-20 poängs nivån i de stora ämnena som; statsvetenskap, nationalekonomi och företagsekonomi, är det mycket stora salsföreläsningar. Att det är stora salsföreläsningar är mycket pga. ekonomiska skäl. När man kommer upp på de högre nivåerna har man prioriterat så att det är mindre grupper. Vad gäller examinationsformerna har de på statsvetenskap nästan uteslutande hemtentor, medan nationalekonomi, statistik och företagsekonomi har salsskrivningar. De beteendevetenskapliga institutionerna använder sig av PBL. För att kunna ta hand om studenterna på ett bättre sätt behövs mera tid och resurser. Ett sätt vore att införa skrivarestugor eftersom det är många studenter som har svårigheter med att tillgodogöra sig en svensk text och att skriva på svenska (intervju med Peter Eklundh, 2001-11-26).

De gör kursutvärderingar, dessa diskuterar lärare, studierektor och studievägledare. Sammanställningarna används till att se vart vinden blåser, på det hela taget är man ganska nöjd med verksamheten. Dessa redovisas inte direkt för studenterna. I dagsläget görs ingen uppföljning av studenter som hoppar av i förtid. Dock har de pratat om det eftersom frågan aktualiserats (ibid.). Studievägledare Bodil Thordarson på nationalekonomi skriver att de tyvärr inte har tillräckligt med resurser för att göra någon uppföljning (e-post, 2001-11-06). Mattias Brattström som är programkoordinator för ekonomiprogrammen, har nyligen utfört en uppföljning av avhoppade studenter på det internationella ekonomiprogrammet (e-post, 2001-09-27).

Vad gäller hur studievägledarna arbetar ligger det mycket på institutionsnivå.

Ja, är det någon som har läs- och skrivsvårigheter, eller någon som det inte går så bra för så hör lärarna av sig. Men ofta har det då gått lite för långt, men då tar vi kontakt med dem. Här på institutionen är det så att när man hämtar ut sina skrivningar, så sedan så de som är underkända är då välkomna in. Ibland för att de inte kan läsa lärarens kommentarer och ibland för att det är orättvisa kommentarer. Och då kan jag ofta hjälpa till och för då ett resonemang med dem. Så de som är underkända på den första delkursen som vi har här, kommer jag i kontakt med 75% (intervju med Peter Eklundh, 2001-11-26).

På institutionen för informatik anordnas en kortare kurs i studieteknik. Detta sker efter två veckor in på terminen och förvisas av en studievägledaren (e-post från studievägledare Bertil Harriman, 2001-11-28). På de samhällsvetenskapliga fakulteten har de fått mindre resurser till studievägledning. Resurserna är halverade per student om man jämför mot slutet av 80-talet. Dock är det högre kvalitet på studenternas insatser idag. Om man tittar på uppsatserna har de väldigt hög kvalitet idag. Idag tar åttio procent tjugo poäng den första terminen. Förr var det två tredjedelar som blev underkända. Så länge vi har bra studenter på fakulteten så bibehålls kvaliteten, dessutom blir det mindre problem. Eftersom studenterna idag håller hög kvalitet blir det inga problem när man breddar rekryteringen. Dessutom söker sig inte de nya grupperna till Lunds universitet, i samma utsträckning, som till de mindre högskolorna och universiteten. Lunds universitet är fortfarande något av ett elitistiskt universitet (intervju med Peter Eklundh, 2001-11-26).

8.7 MEDICINSKA FAKULTETEN

Vad gäller felval av utbildning tror inte Lena Sandberg detta gäller läkarutbildningen i någon större omfattning eftersom det är ett så pass känt yrke som det är. Dessutom är det oftast medvetna val till läkarutbildningen eftersom det är väldigt svårt att komma in och eftersom det är ett statusyrke. Om det är någon som väljer fel är det ofta de studenter som har oerhört

bra betyg och kan välja vilken utbildning de vill, men de är inte speciellt många. På de medicinska fakulteten är de positiva till studieuppehåll eftersom det är en lång utbildning. De är ute och presenterar fakultetens utbildningar vid mässor, då har de ofta seminarier för gymnasieelever eller för arbetsförmedlingens adepter (intervju med Lena Sandberg, 2001-12-05).

Först och främst kan nämnas att vi har en introduktionsvecka för de nyblivna studenterna första terminen. Detta för att studenterna ska få en större kunskap om vad utbildningen syftar till (för att främja tidigare snarare än sena avhopp), öka sammanhållningen inom årskursen och mellan årskurserna. Introduktionsveckan består dels av utbildningsrelaterade föreläsningar, studentsocial information och dels av sociala aktiviteter anordnade av äldre kursare som även fungerar som faddrar (e-post från två studievägledare på medicinska fakulteten, 2001-11-07).

På läkarutbildningen har de två veckors introduktionskurs. Dessa innehåller undervisning, men med mycket håll i schemat så de nyblivna studenterna ska få tid till andra saker. Exempelvis att hitta bostad och ägna sig åt mer social verksamhet som kåren anordnar (ärtsoppsluncher, guidning mm.). De blir också tilldelade en fadder som går termin två och en mentor som går termin fyra, detta anordnas också av kåren. Detta fungerar olika bra, men studenterna håller på att diskutera detta och fakulteten är med och stödjer med resurser (intervju med Lena Sandberg, 2001-12-05).

På termin ett på läkarutbildningen har vi en 17 p muntlig tenta och det upplevs inte som helt lyckat av alla studenter. Vi har PBL och studenterna har bara undervisning vid några tillfällen per vecka och måste ta stort eget ansvar för sitt lärande. De får introduktion i PBL, men vi träffar varje år på studenter som inte vet hur de ska läsa och hur de ska använda den rekommenderade litteraturen. Dessa studenter känner en oerhörd press. Men, det visar sig att de allra flesta klarar tentan väldigt bra. Vi håller på att se över den första terminen och planerna, som de ser ut idag, är att inleda med en 8 p "introduktionskurs" (ibid.).

Som framgår av citatet ovan jobbar man mycket med PBL. Detta stöds av stora salsföreläsningar, på termin ett är det ungefär en föreläsning i veckan. Det är mera föreläsningar, gruppövningar och laborationer ju längre man kommer i utbildningen. Man strävar efter att undervisningen ska vara studentaktiverande. Vad gäller examinationsformerna strävar man mot stora tentor och att det gäller att mäta förståelsen och de stora dragen. Man har inte hemtentor och man får inte ha med sig kurslitteratur. Utbildningen domineras av klassiska salstentor ibland kombinerade med praktisk och muntlig tentamen (ibid.).

På den medicinska fakulteten gör de kursutvärderingar varje termin och dessa följs upp ordentligt. De försöker ha dem mitt i terminen eftersom det inte är så stimulerande att få utvärderingen när man avslutat kursen. Här använder de ett avrapporteringssystem med en student från den nya kursen och en från de gamla, kursansvarige och vissa lärare. Då diskuteras vad som borde göras bättre. Detta redovisas för studenterna, eller det är i alla fall meningen att det ska göras. De försöker få studenterna delaktiga. Uppföljning av studenter som hoppar av görs inte i dagsläget, detta mycket beroende på att det är så få som hoppar av. Genomströmningen är 90 procent (ibid.).

Fakultetens personal uppmuntras att vara uppmärksamma på enskilda studenters behov, speciellt i början av utbildningen, eftersom utbildningen är så lång. Efter termin fyra rullar det bara på. Vissa studenter tittar de till lite extra om de har problem. De kursansvariga kontaktar

studievägledarna om det är någon det inte går så bra för. De försöker se till att ingen glöms bort. Ibland kontaktar de även studenthälsan. Studievägledningen hjälper till att ringa in vad som är problemet. Man får jobba mera med att studenterna ska känna sig välkomna och att alla ska bli sedda - det är jätteviktigt (ibid.).

Jag skulle vilja att vi fick mera resurser till studievägledning. Jag skulle vilja kunna prata en kvart med varje student. Så att de blir sedda. Det har alltid varit så här mycket studievägledningstid. Jag är imponerad av LTH:s nollning, det ger nog en väldig vi-anda. Där skulle vi nog kunna göra lite mer, speciellt för de som inte kommer från Malmö och Lund regionen (ibid.).

8.8 HUMANISTISKA FAKULTETEN

När jag inledde min intervju med Birgitta Armgard, med att fråga om vad de på humanistiska fakulteten gör för att underlätta för att blivande studenter ska få en rättvis bild av deras verksamhet, svarade hon utifrån sin studievägledarroll:

Då ska jag vara lite elak, mot min arbetsgivare och säga: att en studievägledare informerar och vägleder. Det rimmar illa med min yrkes etik att kalla det att marknadsföra och rekrytera. Informera, sakligt och även om andra utbildningar och inte bara på Lunds universitet. Idag finns det två modeord på universitetet: att marknadsföra och rekrytera. Vi måste marknadsföra oss heter det; snygg logo, tjustiga broschyrer, gå in på filmreklamen talas det om, tala om alla fördelarna med Lund och på det sätter rekrytera; kom till Lund, kom till Lund... Detta rimmar väldigt dåligt med en studievägledares yrkesetik (intervju med Birgitta Armgard 2001-12-11).

Studievägledarna, inom humanistiska och teologiska området, var ute på en hel del mässor, bedrev högskoleinformation och besökte gymnasieskolorna. De försökte vara ute så mycket de hann och när de valde mellan gymnasieskolor, valde de sådana där det fanns en hög procent av studieovana elever (ibid.).

För att hälsa de nya studenterna välkomna till universitetet använder man sig av ett trestegs introduktionsprogram. Detta inleds med en upptaktsintroduktion där det är upprop, reservantagning, utdelning av kursplan och litteraturlista, registrering och annan formalia. Dagen efter denna introduktion följer mjukstarten där syftet är att lära känna varandra och institutionen. Här berättas det lite om institutionen och studenterna har också möjlighet att ställa frågor. Det tredje tillfället sker en vecka in på terminen och är för novischerna. Här ges information om att vara student i Lund och inbjudna gäster presenterar sin verksamhet (studenthälsan, studentprästerna, studentkåren m.fl.). För de nya studenterna finns det faddrar på vissa institutioner (klassiska institutionen, i någon form på latin- och teologiska institutionen) i form av LTH-modellen med mentorskap. Man planerar att införa mentorer på alla institutionerna på fakulteten (ibid.).

Vad gäller undervisningsformerna är riktmärket att inte ha större grupper än trettio studenter per föreläsningstillfälle och att det ska föras en dialog. Dock har fakulteten inte nått ända fram på alla institutioner detta mycket pga. brist på resurser. De har fått kritik för detta i en nyligen gjord enkät där studenterna klagat över att det varit för lite grupp- och lagarbete. Vid examinationer är det mycket hemtentamina och en hel del "paperskrivande" under terminens gång. Inom humanistiska fakulteten pågår också ett kommunikationsprojekt för att försöka att

få studenterna att tala inför större grupper eftersom det visat sig vara ett ganska stort problem för många studenter (ibid.).

Kursutvärderingar förekom sporadiskt inom fakulteten. Man är dock mycket medvetna om att de borde göra detta, men tyvärr fungerar det inte riktigt som det borde i dagsläget (ibid.).

Angående studievägledning var ett problem att många studievägledare var doktorander och dessa har sitt huvudsakliga intresse i sin forskning och inte i studievägledningsfrågor. Därför är det många som inte orkar gå ut och ha ett större grepp, eftersom de inte hinner eller orkar. Dessutom har studievägledningstjänsterna blivit mindre och arbetsuppgifterna fler. På konstvetenskap tex. finns det bara en studievägledare och denna är inte heltidsanställd. Annars jobbar studievägledarna inom fakulteten främst med information och vägledning och för detta finns det mycket klara riktlinjer (ibid.).

Fakultetsledningen borde stärka studievägledningen och införa fler stabila och långsiktiga tjänster med ickedoktorander. Fastare tjänster både för studievägledare och lärare vore också att föredra så dessa känner sig säkrare och kan agera tryggare. Det som är viktigt är att alla studenterna ska bli sedda och vägleda. Det hjälper inte med hemsidor och CD-rom utan det måste i slutändan ändå finnas personlig kontakt eftersom det är så viktigt att bli sedd och bekräftad (ibid.).

Inom de humanistiska fakulteten har det hösten 2001 påbörjats uppföljningar av studenter som hoppat av sin utbildning. Den arkeologiska institutionen är ett exempel på detta. De har anställt en extra person (Erika Räf) på halvtid, för att göra denna undersökning (plus andra arbetsuppgifter). Tyvärr är undersökningen inte färdig när jag skriver denna uppsats (e-post från Erika Räf 2001-11-21).

Jag ställde även en fråga om Lunds universitet som "elitistiskt universitet" eftersom detta länge varit, en inriktning universitetet haft; Hur tror ni detta påverkar universitetets förmåga att kunna ta emot en bredare grupp av studenter?

Det är så att Lunds universitet är allt för inriktade på att få stjärnforskare. Detta har jag fått väldigt bra bekräftat på en enkät jag har haft ute nu och även från personer i ledningsgruppen. Detta präglar universitetet oerhört. Om man tittar på olika beslutsorgan så präglas detta av lärare och professorer som i första hand är inriktade mot forskning och det är också detta som diskuteras mest på deras sammanträden. Man ägnar mindre tid åt grundutbildningen. Detta tror jag är ett stort misstag inför framtiden (intervju med Birgitta Armgard 2001-12-11).

Kvaliteten på universitet kommer inte att bli sämre nu när man breddar rekryteringen. Kvalitet är något vi inte kan göra avkall på, det är en nödvändighet. För att klara detta måste man lägga mera resurser på ett bra mottagande, ha en undervisningstät början på studierna och satsa på studieteknik. Ett exempel på detta är en föreläsning om just studieteknik, denna är riktad till alla studenter. Där förkunskaperna är för dåliga kan ett introducerande collegeår vara en lösning (ibid.).

9. RESULTATDISKUSSION

9.1 PROBLEMET MED STUDIEAVHOPP

I inledningen på denna uppsats citerade jag, chefen för Högskoleverket som tyckte det var anmärkningsvärt att universiteten inte klarlagt skälen till att många av dagens studenter inte slutför sin utbildning. Efter att nu ha intervjuat ett antal nyckelpersoner, vid Lunds universitet har jag fått en uppfattning om detta. Jag fick i många fall svar som visade på att det saknades resurser för att utföra sådana undersökningar och många talade även om att det är väldigt svårt att veta när en student har hoppat av eller inte. Dessutom tillade flera av intervjupersonerna att inte alla avhopp är negativa (Tinto 1993, Yorke 1999). Det är ett komplext problem och det är ofta en kombination av flera orsaker (se sidan 15). Den nyligen tillsatta gruppen för mångfaldsarbetet har lagt ett förslag till rektor, Boel Flodgren, som innehåller en målsättning att institutionerna ska bedriva aktiv uppföljning av de studenter som hoppat av sin utbildning.

Det som jag tror kan vara det stora problemet här, är att man inte uppmärksammar frågan tillräckligt. I praktiken kostar det både tid och pengar för den högre utbildningen, Sverige och den enskilde studenten när genomströmningen är så dålig (se sidan 10) som den är i dag och när studenterna gör många felval (se sidan 10 och 12). Nyligen utkomna siffror från Högskoleverket (2001:28) antyder att det finns många studiemisslyckanden bakom de senaste årens höga nybörjartal, men rapporten visar också att många av de studenter som inte avlägger examen har flera års utbildning bakom sig när de lämnar högskolan. Endast hälften av de som börjar på universitet och högskola tar ut examen. Att det då inte anslås resurser så att det räcker till, för att ta reda på vad som gjorts fel eller vad som kan göras bättre, är nog att ta sig vatten över huvudet i det långa loppet.

Att universitetet har tillgång till för lite resurser är något som framkommit med tydlighet i min undersökning. Det ges uttryck för att det både behövs pengar och mer personal för att kunna ta tag i studieavhopsproblemet. Jag tror att viljan finns, i de flesta fallen, att påbörja ett arbete för att motverka studieavhopp. Det blir dock svårt att både hinna och orka med de ordinarie arbetsuppgifterna och jobba för att minska studieavhopp när arbetsbördan redan idag är tung för universitetens personal. Jag tror därför att det krävs att man anslår resurser så universitetet har möjlighet att ge studenterna en dräglig studietid och därmed stannar kvar på de utbildningar de börjat på. Jag tycker också att det är konstigt att man inte tagit tag i problemet tidigare eftersom detta är väldigt kostsamt för både samhället och den enskilda individen.

Dock har det ju börjat göras undersökningar av det här slaget, i mindre skala, lite varstans på universitetet. Regeringen har också anslagit pengar för att uppnå höjd kvalitet. Dock behöver i dessa åtgärder inte vara det enda sättet för att förbättra den här biten. Ett förslag som jag nappade på, kom från Leif Bryngfors och handlade om att använda studenter som det går bra för. Man skulle kunna intervjua dessa för att se hur de går till väga för att ta sig igenom vald utbildning (se sidan 27). Detta kan kanske vara ett fruktbart sätt för att få reda på hur man lyckas vid universitetet.

9.2 REKRYTERING

För att nå upp till dagens högt ställda mål om att fler personer skall genomgå en högre utbildning, jobbar universitet och högskolor för att rekrytera studenter till sina utbildningar.

Man skickar ut glassiga broschyrer och lovar guld och gröna skogar. Man talar om att rekrytera, marknadsföra och om snygga logos. Tinto och Yorke anser att detta medverkar till felval. Detta är något som jag och majoriteten av de personer jag intervjuat starkt håller med om.

Det vore ju egentligen en större katastrof för högskolan om vi slår på stortrumman - och välkommen hit - och sedan visar det sig att det är oerhört svårt att ta sig igenom och att man bemöts ovärdigt (intervju med Sanimir Resic 2001-12-03).

Vi försöker vara tydliga i vår gymnasieinformation, vi försöker ta erfarenhet av det studenterna säger när de är här, samla våra erfarenheter av vad vi faktiskt vet av många års erfarenhet. Vi försöker också beskriva vad våra förväntningar är på dem. Vi får då tala om, alltså inte då bara skönmåla det, hur mycket tid de måste lägga ner. Det gäller att hitta rätt och ha en bra balans på sina studier och socialt liv (intervju med Leif Bryngfors, 2001-12-04).

Det rimmar illa med min yrkesetik att kalla det att marknadsföra och rekrytera. Informera, sakligt och även om andra utbildningar och inte bara på Lunds universitet (intervju med Birgitta Armgard, 2001-12-11).

Ett val grundar sig på olika förväntningar och föreställningar om en utbildning. Om förväntningarna och föreställningarna visar sig realistiska är det större chans att valet stämmer överens med de individuella förutsättningarna och att studenten stannar kvar på utbildningen. Universitetsbroschyerna borde inte se ut som reklam utan borde istället informera studenterna på ett rättvisande sätt. Eftersom många undersökningar visar att ett ogenomtänkt val är den vanligaste orsaken till avhopp är det främst här man borde satsa resurser för att motverka problemet med studieavhopp (se sidan 12).

9.3 ATT BLI SEDD

Något som genomgående påpekats, vid alla mina intervjuer, är att intervjupersonerna anser att det är väldigt viktigt att studenterna blir sedda. Dock berättar flertalet att detta i många fall inte hinns med. Att studenterna inte blir sedda bekräftas ytterligare av tidigare gjorda undersökningar (se sidan 14). Dessutom blir många studenter dåligt bemötta av universitetspersonal. Detta anses av Sanimir Resic som skandal. Detta anser jag är oerhört viktigt och något som dagens universitet måste ta tag i. Om antalet studenter dessutom ska öka är risken stor att studenterna känner sig ännu mer anonyma och osedda i de stora studenthorderna. I mångfaldsgruppens förslag till universitetet finns en målsättning att samtliga studenter skall ha en reell möjlighet att framgångsrikt bedriva sina studier och bemötas med respekt. Man vill också att lärarna ska uppmuntras att vara observanta på enskilda studenters behov i studiesituationen. Detta är något som jag hoppas kommer genomdrivas av universitetsledningen som en av målsättningarna för Lunds universitet. Detta handlar mycket om attityder hos universitetets personal. Man kan förändra mycket genom att hålla en mer personlig och vänlig attityd gentemot studenterna. Här behövs inte fler resurser i första hand utan det kommer att krävas en hel del jobb för att en förändring ska komma till stånd eftersom attityder är mycket svåra att förändra.

9.4 STUDIEVÄGLEDNING

Eftersom merparten av de personer jag valt att intervjua var studievägledare, är det inte konstigt att dessa framhållit studievägledningen som något som man borde satsa mera på. Dock förstärktes den bilden av de personer som inte var studievägledare; Leif Bryngfors, Eva Åkesson, Sanimir Resic och Lars André. De ansåg studievägledarna vara nyckelpersoner och framhöll att extra resurser borde satsas här. Vid LTH har de redan förstärkt studievägledningen betydligt och Resic och André jobbar för att man ska göra det samma vid övriga universitetet. Att studievägledningen är viktig är något som poängterats i tidigare undersökningar. Framförallt gäller detta Tinto (1993) och Yorke (1999) som framhåller detta som viktigt. Studievägledarna är nyckelpersoner och studenterna behöver stöd, råd och vägledning (se sidan 14). Jag fick en bild av att studievägledarna är hårt pressade och vill göra mycket mer för studenterna än vad de har tid till i dagsläget. Flera av dem talade om att de skulle vilja ha möjlighet till mer personlig kontakt och att träffa alla studenterna vid något tillfälle. Ju fler personer studenterna har att vända sig till vid svårigheter och motgångar desto större borde chansen vara att de stannar kvar. Jag håller både med mina intervjupersoner och tidigare undersökningar. Studievägledningen är något som måste förstärkas för att få studenterna att trivas och lyckas med sina studier. Nu när universitetet breddas och det blir mindre traditionella studentgrupper kommer studievägledarna att få en ännu viktigare roll.

9.5 SOCIAL ANPASSNING

Tinto (1993) har visat på att det är viktigt att studenten anpassar sig både socialt och akademiskt för att hon ska lyckas. Att detta är viktigt har det även givits uttryck för vid mina intervjuer. Det bästa exemplet på hur studenterna anpassas både socialt och akademiskt praktiskt är LTH:s introduktionsdagar där fakulteten jobbar för att studenterna ska få ett bra kontaktnät och svetsas samman sinsemellan. Här är den tekniska fakultetens personal med och planerar och bestämmer vad som ska ingå i dessa dagar. Vid de flesta fakulteter på övriga universitetet finns det mindre introduktionsprogram där fakulteten har en väldigt liten roll i verksamheten. Introduktionen sköts oftast av olika studentföreningar och koncentreras till utbildningens början. Eva Åkesson vid matematiska naturvetenskapliga fakulteten talade om en lösning för att göra mottagandet mera långsiktigt och för att hålla kvar studenterna. Detta handlade om att göra introduktionen mer utdragen och utspridd över terminen istället för att den bara koncentreras till de första dagarna på utbildningen. Dessutom bör introduktionen innehålla fler alternativ för studenterna. Att det behövs fler alternativ beror mycket på att dagens student i många fall inte är en ung, ensamstående person boende i korridor. Dagens student har istället i många fall barn, bor mera etablerat och har passerat trettioårsåldern (se sidan 9-10). Det är därför bra att göra undersökningar för att ta reda på vad för studenter man har att göra med. Detta görs ju redan vid Lunds universitets utvärderingsenhet och vid LTH. Nästan samtliga jag varit i kontakt med på Lunds universitet har sagt att de vill göra mer för att studenterna ska integreras socialt men att det saknas resurser och pengar till detta. I mångfaldsgruppens förslag till rektorn vid Lunds universitet finns det målsättningar som siktar till att alla studenter ska erbjudas en god introduktion och en utbyggnad av faddrar/mentor verksamheten. Detta är en god indikation på att universitetet har börjat att ta tag i problemet. Här kan bara framtiden utvisa hur förslaget mottas och om det kommer att realiseras i praktiken.

Undervisningsformerna har också en del i detta. Om studenterna bara erbjuds storföreläsningar blir det svårt för dem att hitta vänner att studera tillsammans med. Detta kan enklast avhjälpas med grupparbeten och övningar i grupp där man på ett naturligt sätt kan

socialiseras in i den nya akademiska miljön och dessutom träffa studievänner. Här ligger LTH en bit efter övriga universitetet med mycket storföreläsningar. Dock kompletterar de med mentorundervisning eftersom detta är mindre kostsamt än att anställa fler lärare för att minska undervisningsgrupperna. Dock har flera undersökningar visat på att studenterna vill ha mindre storföreläsningar och mer gruppövningar (se sidan 14). Tinto (1993) hävdar att storföreläsningar ger dålig kontakt med fakulteten samt att studenten behöver personlig kontakt med professorer och lektorer. Man bör därför lägga stor vikt vid att införa så mycket gruppövningar som möjligt med den ordinarie läraren närvarande. Detta gäller speciellt i början av utbildningen, eftersom det är då studenten etablerar nya kontakter och socialiseras in i den nya miljön. Detta kan göra att studenten känner sig tryggare och anammar den nya miljön snabbare.

9.6 UNDERVISNING

Större undervisningstäthet är något som efterlysts av studenterna i flera av de svenska undersökningarna (se sidan 14). Detta är något som jag inte förvånas över eftersom det på de flesta kurser och program förekommer väldigt få undervisningstimmar. Ett exempel är läkarprogrammet där de under första terminen har i snitt ett undervisningstillfälle i veckan. Undervisningen är PBL-baserad vilket många studenter finner vara mycket jobbigt i början (se sidan 32). Dock är PBL något som efterfrågats i flera undersökningar (se sidan 14). På de flesta utbildningar bedrivs undervisningen ofta som storföreläsning vilket gör att det blir ännu mera anonymt för de nya studenterna. Dessutom blir undervisningstätheten högre och undervisningsgrupperna mindre ju längre de kommer i utbildningen. Här borde man lägga resurserna i början av utbildningen istället för i slutet, eftersom det är då studenten ska integreras in i den akademiska miljön och behöver mera stöd för att finna sig till rätta.

Att undervisningen är för stel, bred och oflexibel är också något som uppdragats i ett stort antal av de undersökningarna jag studerat (se sidan 14). Detta är något som det också givits uttryck för i mina intervjuer. I och med att det kommer nya grupper till universitetet måste det finnas hjälp och stödverktyg för att kunna tillgodose deras behov. Detta kan vara svenska undervisning, ökad lärartäthet, stödundervisning, mentorer/faddrar och en eventuell collegetermin. Mångfaldsutredningen pekar också på att man måste utveckla pedagogik som tar hänsyn till studenter med särskilda behov eller svårigheter. Detta är något som Lunds universitets mångfaldsgrupp har tagit fasta på. Här föreslår man ett universitetspedagogiskt centrum för att stödja de studenter som behöver detta.

Jag har inte funnit någon undersökning där missnöje med de undervisande lärarna varit någon framträdande orsak till avhopp. Dock har både mångfaldsutredningen och Lunds universitets mångfaldsgrupp föreslagit pedagogisk kompetensutveckling för bl.a. lärarna. Detta är också en viktig bit, tycker jag. Även om kanske inte undersökningar visar på att lärarnas insatser är det som är den huvudsakliga orsaken till avhopp kan detta vara en av de bidragande orsakerna och behöver därför ses över. Kompetensutvecklingen kan också leda till att lärarna tycker att det blir roligare att undervisa, och därmed gör ett bättre jobb, vilket i sin tur kan leda till nöjdare studenter.

9.7 ETT HELHETSPERSPEKTIV

För att kunna göra något åt problemet med studieavhopp har jag under det här arbetets gång fått en stark insikt om att man måste se det utifrån ett helhetsperspektiv. Det räcker inte med att bara ändra en eller några bitar på universitetet. Det är, som Leif Bryngfors på LTH säger, inte "en mans arbete" utan all personal på universitetet måste vara involverade och införstådda. Alla måste jobba mot samma mål och det är först då man kan få till stånd en riktig och slagkraftig förändring för att få studenterna att trivas och stanna kvar. Detta innefattar att studenten både måste integreras socialt *och* akademiskt – detta är nyckel till framgång (Tinto, 1993). Det handlar mycket om attityder, att man vill hålla kvar och hjälpa studenten istället för att kugga den. Här har universitetet en hel del att ta tag i men jag är övertygad om att i fall man ändrar på detta, kommer det bli ett bättre och vänligare klimat för studenterna att arbeta i. Dessutom tror jag att de "nya grupperna av studenter" har lättare att acklimatisera sig på det "nya" universitetet.

En del i detta är också att man måste börja lyssna mer på studenterna och visa att man lyssnar. Här har kursutvärderingarna en central roll. De flesta institutioner gör i dag kursutvärderingar men tyvärr finns det flera som inte anser sig ha tid att utföra och bearbeta dessa. Enligt Högskoleverkets senaste kvalitetsbedömning av Lunds universitet, bör universitetet informera studenterna om vad som händer med de frågor och synpunkter som tagits upp i kursutvärderingarna. Hur detta bäst utförs finns redan idag exempel på. De medicinska fakulteten har idag en mitterminsdiskussion där man tillsammans diskuterar kursutvärderingar. Vid dessa sammankomster medverkar studenter, lärare, studievägledare och kursansvariga (se sidan 32). Detta gör att studenterna märker av förändringar och att de får vara med och diskutera fram en gemensam lösning på de problem som finns. Därmed kommer de känna sig delaktiga. Dessutom sammanfaller detta mycket väl med vad högskolelagen säger om att studenterna ska ha rätt att ha inflytande över utbildningen (se sidan 7).

9.8 SAMMANFATTNING

Vad gäller Lunds tekniska högskola har man här påbörjat ett fruktbart arbete för att motverka studentavhopp. De har utformat en arbetsmodell med olika åtgärder att sätta in; de har förstärkt studievägledningen, format ett stort och välorganiserat introduktionsprogram, utvecklat mentor- och VSI-stödundervisning för de studenter som behöver mm. Här har universitetets övriga fakulteter en hel del att lära. Dock är LTH dåliga på kontakten mellan föreläsare och studenter. Man har för stora föreläsningsgrupper och undervisningen är traditionellt utformad. Här kan LTH nog ta en hel del lärdom av vissa andra fakulteter, på universitetet, där man ofta jobbar mindre traditionellt och i små grupper.

Tittar man på övriga universitetet, har arbetet med att ta tag i den här problematiken precis påbörjats. Fler och fler har fått upp ögonen för att något måste göras för att motverka studentavhopp, många anser dock att resurserna inte räcker till. Detta mycket pga. att studenterna blir allt fler. Mångfaldsgruppens förslag till målsättningar för Lunds universitet är ett exempel på att det börjat hända något. Ett annat exempel är ett fåtal mindre undersökningar, som påbörjats eller gjorts, med syfte att ta reda på orsakerna till studenternas avhopp. Dock har universitetet en lång väg kvar att gå för att vända trenden med alltför många studentavhopp.

Jag vill också lämna ett antal förslag på riktlinjer som jag tror kan motverka studentavhopp.

- Man bör anslå resurser för att ha möjlighet att ta tag i problemet med studieavhopp
- Man bör stärka studievägledningen.
- Man bör försöka ändra attityderna gentemot studenterna - respektera och hjälpa dem.
- Man bör ha målsättningen att alla studenter ska bli sedda och bli vänligt bemötta.
- Man bör satsa mer resurser i början av utbildningen. Bl.a. bör lärar- och undervisningstätheten var högre på grundkurser och i början på programmen. Dessutom bör undervisningsgrupperna vara mindre.
- Vid rekrytering till universitet, bör man satsa på att ge en så rättvis bild av utbildningarna som möjligt.
- Man bör se till att alla studenter vid universitet får en god introduktion och en fadder eller mentor.
- Alla institutioner bör göra kursutvärderingar och redovisa dessa för studenterna.
- Stödverktyg bör utformas, så som extra undervisning och skivastugor.
- Man bör se problemet med studentavhopp ur ett helhetsperspektiv. Alla måste jobba mot samma mål och studenterna måste integreras både socialt och akademiskt.

10. REFERENSER

- Andersson, Ewa & Grysell, Tomas (1992). *Studenternas syn på studieframgång. En pilotstudie inför studier av studieframgångskriteriet inom ramen för prognosprojektet vid Högskoleprovet*. Avdelningen för pedagogiska mätningar, pedagogiska institutionen. Umeå: Umeå universitet
- Apelgren, Karin (1994). *Avbrott och studieuppehåll på matematisk-naturvetenskaplig linje vid Uppsala universitet - Förlorar vi studenter i onödan?* Pedagogiskt utvecklingsarbete, nummer 67, skriftserien, Uppsala universitet
- Arbetsgruppen för mångfald, (2001-05-30). *Mångfaldsarbetet inom Lunds universitet*. Förslag till åtgärder, 2001-05-30
- Aurell, Johanna (2001). *Studieavbrotts- och verksamhetsundersökning. En undersökning av juristlinjen vid Stockholms universitet*. Stockholm: Juridiska Fakulteten
- Austrell, Per-Erik m.fl. (2001). *VSI och "collaborative learning" för att minska variationerna i förkunskaper i mekanik bland nybörjarstudenter*. Uppsats att presenteras vid Högskoleverkets kvalitetskonferens i Norrköping 25-27 september 2001. Lund: Lunds tekniska högskola.
- Bryngfors, Leif (2001). *Sammanställning av svar från Early Alert-enkäten I en jämförelse mellan åren 1997, 1998, 1999, 2000 samt 2001*. LTH:s kansli 2001-10-09.
- Bryngfors, Leif & Barmen, Gerhard (2000). *The LTH Programme - A Structured Introductory Process to Improve New Students Learning*. Artikel presenterad vid 14th National Conference on Student Retention, 12-15 juli 2000, Washington D.C., USA.
- Bryngfors, Leif & Bruzell-Nilsson, Marita (1998). *Information om Supplement Instruction - Mentorprogrammet*. Lund: Lunds tekniska högskola
- Bäckström, Kajsa (1993). *Uppföljning av studenter antagna till läkarlinjen i Uppsala ht 1983-vt 1985*. Uppsala: Pedagogiskt utvecklingsarbete, Uppsala universitet.
- Damm, Niclas (2000). *Lättare att komma in på högskolan*. Högskoleverket, PM
- Eklundh, Peter (1988). *Studerande-Utbildning-Studieresultat*. UHÄ, FoU, arbetsrapport 1988:2
- Eriksson, Bodil & Larsson, Tor (1986). *Hur mår studenten?* Stockholm: Universitets och högskoleämbetet, FoU-enheten
- Hackman, Judith & Taber, Thomas (1979). *Patterns of Undergraduate Performance Related to Success in College*. American educational research journal, Vol. 16, No. 2
- Hallerdt, Britt (1995). *Studieresultat och socialbakgrund - en översikt över fem års forskning*. Skolverkets monografiserie. Stockholm: Liber

Hede, Gunnar & Wikander, Lennart (1990). *Avbrott och studieförseningar på juristutbildningen. En uppföljning av antagningsömgången ht 1983 vid Uppsala universitet*. Uppsala: Pedagogiskt utvecklings arbete, Uppsala universitet

Holme, m.fl. (1997). *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Holmström, Lars-Gunnar & Wikander, Lennart (1977). *Studiesituationen och studieresultat, sju terminer efter påbörjade juridiska studier. En analys av 1971 års nybörjare vid juridisk fakultet*. Uppsala: Pedagogiska institutionen, Uppsala universitet, rapport nummer 50

Högskolelagen, SFS 1992:1413

Högskoleverket (1997). *Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Lunds universitet*. Rapport 1997:23 R

Högskoleverket (2000). *Rätt jurist utbildning? Utvärdering av juristutbildningen*. Rapport 2000:1

Högskoleverket (2000). *Fler sökande och färre antagna till den högre utbildningen*. Nummer, 2000:320

Högskoleverket (2001). *Om livet och tillvaron som student vid sekelskiftet 2000*. Rapport 2001:26 R

Högskoleverket (2001). *Studenternas resultat*. Rapport 2001:28 R

Lunds universitet (2001). *Rekrytering av studenter till Lunds universitet*. Beslut av rektor 2001-11-01, Dnr A 5 5428/01. Samt PM 01-10-29

Nationalencyklopedin (1992). Band 7. Höganäs: Bokförlaget Bra Böcker

Norrbom, Carl (1977). *Juristutbildningen i Stockholm*. Stockholm

Patel, Runa & Davidsson, Bo (1991). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur

Patriksson, Göran (1974). *Studieavbrott på högskolenivå. Utkast till några teoretiska förklaringsmodeller*. Göteborg: Pedagogiska institutionen

Peterson, Gunilla (1991). *Könsfördelning och genomströmning*. Stockholms universitet: PU rapport 1991:2

Tinto, Vincent (1993). *Leaving college. Rethinking the cases and cures of student attrition*. London: The university of Chigago Press

Trondman, Mats (1994). *Bilden av en klassresa*. Stockholm: Carlsson Bokförlag AB

Trondsen, Linda & Villén, Viktoria (2001). *Klassresan - en studie i hur studenter med arbetarklassbakgrund uppfattar att studera vid Lunds universitet*. Lund: C-uppsats i pedagogik, Lunds Universitet

Tängdén, Erik (1982). *Vem går på högskolan?* Statistiska centralbyråns prognosinstitut, information i prognosfrågor 1982:3. Stockholm: Liber förlag AB
Utbildningsdepartementet (2000). *Mångfald i högskolan*. SOU 2000:47, Regeringskansliet

Utbildningsdepartementet (2001). *Nya villkor för lärandet i den högre utbildningen*. SOU 2001:13, Regeringskansliet

Utvärderingsenheten (2001). *Mötet med Lunds universitet*. Enkät som skickades ut mars 2001

Wallén, Göran (1993). *Vetenskapsteori och forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur

Wester, Anita (1995). *Ambitioner och attityder till studier och studieresultat*. Umeå: Enheten för pedagogiska mätningar, Umeå universitet

Wikander, Lennart (1973). *Orsaker till studieavbrott och studie eftersläpningar under det första studieåret*. Uppsala: Pedagogiska institutionen, Uppsala universitet, rapport nummer 39

Yorke, Mantz (1999). *Leaving early. Undergraduate non-completion in heir education*. London: Farmer Press

10.1 ELEKTRONISKA REFERENSER

Regeringens hemsida www.regeringen.se

Högskoleverkets hemsida www.hsv.se

Statistiska Centralbyråns hemsida www.scb.se

Lunds universitets hemsida www.lu.se

Utvärderingsenheten på Lunds universitet www.evaluat.lu.se

10.2 ARTIKLAR

Lundagård (nummer 8, 2001). Hansson, Kristoffer. *Definition av mångfald för snäv tycker*
LUS

BILAGA

INTERVJUGUIDE

BAKGRUNDSUPPGIFTER:

Vad har ni för arbetsuppgifter i dagsläget?
Hur länge har du jobbat på högskolan/universitetet?
Vad har ni jobbat med under den här tiden?

MÖTET MED UNIVERSITET

- Felval av utbildning är den vanligaste orsaken till avhopp. Vad gör ni för att underlätta för blivande studenter att få en rättvis bild av er verksamhet?
- Anordnar institutionen någon aktivitet, förutom undervisning, för att studenterna ska "skolas in" eller känna sig mera välkomna?
- Har ni någon form av fadder/mentor verksamhet?
- Hur ser undervisningsformerna ut på fakulteten? (PBL, grupp, traditionell, kateder, stora el små grupper)
- Examinationsformerna?

ÅTGÄRDER

- Gör ni kursutvärderingar? I så fall vad använder ni dessa till? Redovisar ni resultatet för studenterna på något sätt?
- Uppmuntras fakultetens personal att vara observanta på enskilda studenters behov i studiesituationen?
- Hur arbetar studievägledarna på ert fakultet? (upsökande verksamhet, har det blivit mer eller mindre tid till studievägledning)
- Vad gör ni om ni vet att det går dåligt för en student?(finns det några resurser att sätta in, åtgärder, stöd, vägledning, extra undervisning...etc.)

STUDIEAVHOPP

- Vad tror du studieavhopp beror på? Vilka faktorer är det som spelar in? Vad tror du institutionerna kan göra?
- Vad tror du borde göras, från ert fakultetens sida, som inte görs? (Vad beror det på att detta inte görs?)

- Bedrivs det någon aktiv uppföljning av studenter som hoppar av sina studier i förtid?
- Vad gör ni för att förebygga för att studenterna inte ska hoppa av?
- Tror ni att universitetet kan hålla samma höga kvalitet när man nu breddar rekryteringen?

UNIVERSITETET I STORT

- Lunds universitet har ju en lång universitetstradition och har ju, eller har haft, en inriktning som "elitistiskt universitet". Hur tror du detta påverkar universitets förmåga att kunna ta emot en bredare grupp av studenter?
- Hur tror du man skall gå till väga för att förändra universitetet till att passa de nya grupperna av studenter? (ex på nya grupper: invandrare, studieovana miljöer, lägre betyg, äldre m.fl.)
- Vad tror du denna förändring kommer föra med sig för problem?

FRAMTIDEN PÅ FAKULTETEN

- Finns det några planer för att ert fakultet kommer att förändras, om ni tänker på det vi nu talat om?
- Vad tror du om denna förändring? (borde det ske mer..)

HAR NI NÅGOT ATT TILLÄGGA?